

Vanhempien ja huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa
vanhempien/huoltajien ja henkilöstön kokemuksia päiväkodissa Ro-
vaniemellä

Karjalainen Jonna
Kilpimaa Anette

Opinnäytetyö
Sosiaali-alan koulutus
Sosionomi (AMK)

2020

Sosiaalialan koulutus
Sosionomi (AMK)

Tekijät	Jonna Karjalainen, Anette Kilpimaa	Vuosi 2020
Ohjaajat	Leena Viinamäki, Kaisu Vinkki	
Toimeksiantaja	Napapiirin päiväkot	
Työn nimi	Vanhempien ja huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa - vanhempien/huoltajien ja henkilöstön kokemuksia päiväkodissa Rovaniemellä	
Sivu- ja liitesivumäärä	52 + 7	

Opinnäytetyömme tavoitteena on tutkia vanhempien ja huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksenamme on tuoda esille vanhempien ja huoltajien sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia osallisuudesta, jotta sitä voitaisiin kehittää ja arvioida varhaiskasvatussuunnitelman sekä varhaiskasvatustilain linjausten mukaan. Varhaiskasvatustilain ja siihen perustuvan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan vanhempien ja huoltajien on annettava mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Tavoitteenamme on, että opinnäytetyötämme voi hyödyntää varhaiskasvatuksessa vanhempien ja huoltajien osallisuutta tukevien toimintamallien kehittämisessä.

Opinnäytetyömme koostuu aiheeseen liittyvästä teoriaosuudesta ja tutkimusosiesta. Teoriaosuudessa avaamme vanhempien ja huoltajien osallisuuteen liittyviä käsitteitä varhaiskasvatuksen kontekstissa. Tutkimusosiosiemme on laadullinen tapaustutkimus, jossa tutkimusmenetelmiksi valitsimme kyselyn Napapiirin päiväkodin lasten vanhemmille ja huoltajille sekä ryhmähaastattelun päiväkodin henkilöstölle. Kyselyn sekä ryhmähaastattelun tuloksia käsitelimme aineistoon perustuvan sisällönanalyysin keinoin.

Opinnäytetyömme tutkimustuloksissa korostui kokemus, että vanhempien ja huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa on päivittäistä vuorovaikutusta, osallistumista lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen sekä päiväkodin yhteisiin tapahtumiin. Opinnäytetyömme johtopäätös on, että vanhempien ja huoltajien osallisuutta arvioitaessa sekä kehittäessä tulisi huomioida huoltajien ja henkilöstön välinen vuorovaikutus lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, vasukeskusteluissa ja yhteisissä tapahtumissa. Keskiössä vanhempien ja huoltajien osallisuuden kehittämisessä ja vahvistamisessa tulisi olla lapsi sekä hänen perheensä yksilölliset tarpeet.

Avainsanat varhaiskasvatussuunnitelma, perheet ja yhteistyö, vanhempien/huoltajien osallisuus, ekokulttuurinen ja Bronfenbrennerin ekologinen teoria

Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

Authors	Jonna Karjalainen, Anette Kilpimaa	Year	2020
Supervisors	Leena Viinamäki, Kaisu Vinkki		
Commissioned by	Arctic Circle's Day Care Center		
Subject of thesis	Parental Involvement in Early Childhood Education – Parents' and Employees' experiences in a Day Care Center in Rovaniemi		
Number of pages	52 + 7		

The aim of our thesis is to research parental involvement in early childhood education. Our purpose is to disclose parents' and employees' experiences in involvement. In order that it is possible to evaluate and develop involvement based on the goals of the National Early Childhood Education Plan and Early Childhood Act. According to Early Childhood Education Act and National Early Childhood Education Plan parents should have an opportunity to participate and impact on his child's early childhood education plan. Our aim is that this thesis can be used to design, evaluate and develop parental involvement in early childhood education. In addition, the results of this thesis can be used developing methods and structures for parent involvement.

The thesis consists of theoretical part and a research part. The theoretical part is based on parents' involvement in early childhood education context. The research part is qualitative case-study. A questionnaire for Arctic Circle day care center's parents and group interview for employees were used as data collection method. The results of questionnaire and group interview were dealt by data-oriented content analysis.

The result of the thesis was that parental involvement in early childhood education consists of daily interaction, collaboration in making child's early childhood education plan and participating in day care center's cooperative events. Those should be taken into consideration when evaluating and developing parents' involvement in early childhood education context. A child, his parents and their needs should be the focus when reinforcing parental involvement in early childhood education.

Key words early childhood education plan, families and collaboration, parental involvement, ecocultural theory ja Bronfenbrenner's ecological theory

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	7
2.1	Opinnäytetyön tavoite	7
2.2	Laadullinen tutkimus	8
2.3	Tapaustutkimus ja sisällönanalyysi	11
3	OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSEN KONTEKSTISSA	13
3.1	Varhaiskasvatussuunnitelma	13
3.2	Perheet ja yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	14
3.3	Ekokulttuurinen ja Bronfenbrennerin ekologinen teoria	17
3.4	Vanhempien/hoitajien osallisuus	19
4	OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSOSION TOTEUTUS	23
4.1	Napapiirin päiväkodin profiili	23
4.2	Kysely vanhemmille	24
4.3	Kyselyn tulokset.....	26
4.4	Ryhmähaastattelu henkilöstölle	30
4.5	Ryhmähaastattelun tulokset.....	31
4.6	Johtopäätökset	38
5	OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	43
6	POHDINTA.....	47
7	LÄHDELUETTELO	49
8	LIITTEET	52

1 JOHDANTO

Lapsen vanhempien ja muiden huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa on merkityksellistä lapsen kasvun ja kehityksen tukena (Opetushallitus 2018, 34). Opinnäytetyömme käsittelee vanhempien ja huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa sekä miten sitä voisi kehittää varhaiskasvatuslain edellyttämällä tavalla. Tässä opinnäytetyössä käytämme vanhempi/huoltaja- käsitettä, sillä nykyajan perhekäsitys on monimuotoinen ja lapsen laillinen huoltaja voi olla myös joku muu kuin biologiset vanhemmat.

Valitsimme aiheeksi vanhempien/huoltajien osallisuuden, sillä se on ajankohtainen varhaiskasvatuslain muutosten myötä. Varhaiskasvatuslaissa painotetaan entistä enemmän varhaiskasvatuksen ja huoltajien välistä yhteistyötä. Varhaiskasvatuslaki (20§) edellyttää, että varhaiskasvatuksen toimipaikan on mahdollistettava huoltajien osallistuminen ja vaikuttaminen lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Huoltajien osallisuuden varmistaminen on päiväkodin henkilöstön vastuulla. Vanhempien/huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa on aiheena abstrakti ja mielestämme on tärkeää saada tietoa, miten eri tavoin osallisuus koetaan ja määritellään sekä millaisia osallisuutta tukevia toimintamuotoja päiväkodissa on. Vanhempien/huoltajien osallisuus on aiheena tärkeä, sillä osallisuuden vahvistamisella on ollut muun muassa suotuisia vaikutuksia perheen jokapäiväisen hyvinvoinnin kasvuun ja lapsen kehitykseen (Vuorenmaa 2017, 12).

Opinnäytetyössämme vanhempien/huoltajien osallisuutta ilmiönä on tarkasteltu laadullisen tutkimusmenetelmien keinoin tapaustutkimuksella, johon sisältyy kysely vanhemmille/huoltajille sekä henkilöstön ryhmähaastattelu ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Halusimme tuoda esiin sekä vanhempien/huoltajien että henkilöstön kokemuksia vanhempien osallisuudesta, jotta aihe tulisi käsiteltyä kattavasti ja eri näkökulmista. Opinnäytetyömme on käytännönläheinen, työelämlähtöinen ja ajankohtainen, sillä vanhemmilta/huoltajilta ja päiväkodin henkilöstöltä saatuja vastauksia voimme hyödyntää omassa työssämme varhaiskasvatuksessa. Ammatillisen kehityksen näkökulmasta, tavoitteenamme on saada

opinnäytetyöprosessin aikana ideoita, miten huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä voi toteuttaa niin, että siinä huomioidaan perheiden moninaisuus, vanhemmuuteen ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset sekä lapsen yksilölliset tarpeet. Vanhempien/huoltajien osallisuuteen perehtymällä on tarkoitus laajentaa tietoa osallisuuden vaikuttavista tekijöistä ja ymmärtää, millä tavoin osallisuutta tukevia rakenteita päiväkodissa voisi arvioida ja kehittää. Opinnäytetyömme tuloksia voi hyödyntää esimerkiksi pohtiessa omaa asennetta vanhempien/huoltajien osallisuuteen varhaiskasvatuksessa sekä kehittäessä osallisuutta tukevia rakenteita ryhmään. Opinnäytetyöstämme voi saada ideoita kehittää ja arvioida oman ryhmän toimintatapaa vahvistaa vanhempien/huoltajien osallisuutta. Ammattikorkeakoulun tavoitteiden mukaan opinnäytetyöllämme on yhteys alueelliseen kehittämiseen sekä työelämään. Opinnäytetyö toteutetaan yhdessä toimeksiantajamme Napapiirin päiväkodin kanssa ja yhteyshenkilömme on varhaiskasvatussyksikön johtaja Riitta Björkberg.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

2.1 Opinnäytetyön tavoite

Lapsen varhaiskasvatuksen aikana vanhempien/hoitajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on erilaisia muotoja ja tehtäviä, joihin syvennymme tässä opinnäytetyössä. Päiväkodin henkilöstö ja lapsen hoitajat jakavat lapsen päivittäisiä kokemuksia, tapahtumia sekä havaintoja keskustellen. Päivittäinen yhteistyö vanhempien/hoitajien kanssa on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamisen perusta. Vanhempien/hoitajien ja henkilöstön keskinäisen keskustelun merkitys korostuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä. Yhteistyö ja luottamuksellinen ilmapiiri helpottavat lapsen kehityksen ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteuttaessa sekä huolen puheeksi ottamista haastavissa tilanteissa. Perheen kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys siirtymävaiheissa, kun lapsi aloittaa päiväkodin, siirtyy päiväkodissa ryhmästä toiseen, siirtyy toiseen päiväkotiin tai aloittaa esiopetuksessa. Vanhempien/hoitajien osallisuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa on henkilöstön velvollisuus, mikä edellyttää henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. (Opetushallitus 2018, 34.)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia, mitä vanhempien/hoitajien osallisuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan sekä tuoda esille vanhempien/hoitajien ja varhaiskasvatushenkilöstön kokemuksia osallisuuden toteutumisesta. Aiheeseen liittyvän teoriakirjallisuuteen tutustumisen lisäksi hankimme aineistoa teettämällä kyselyn vanhemmille/hoitajille sekä ryhmähaastattelun päiväkodin henkilöstölle. Kyselyn ja ryhmähaastattelun kysymykset perustuvat varhaiskasvatusympäristöön ja osallisuuden teemoihin. Tavoitteenamme on tuottaa tietoa Nappiin päiväkodin henkilöstölle eri ryhmien vanhempien/hoitajien osallisuutta tukevista toimintamuodoista, osallisuuden haasteista sekä kehitysideoista. Opinnäytetyössämme keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat; Mitä vanhempien/hoitajien osallisuudella tarkoitetaan? Miten vanhempien/hoitajien osallisuuden toteutumista arvioidaan ja kehitetään? Miten vanhempien/hoitajien osallisuutta voisi vahvistaa varhaiskasvatuksessa? Vanhempien/hoitajien osallisuutta lasten varhaiskasvatuksessa on tutkittu vähän (Mykkänen & Böök 2012, 84).

2.2 Laadullinen tutkimus

Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyllä tutkimuksella on tavoitteena saada tietoa ihmisen kokemuksia omasta todellisuudestaan. Oletetaan, että kuvaukset sisältävät asioita, joita ihminen pitää merkityksellisenä ja tärkeänä. Laadullisessa tutkimuksessa edellytetään, että tekijät täsmentävät, tutkitaanko käsityksiin vai kokemuksiin liittyviä merkityksiä. (Vilka 2015, 118.) Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä on kokonaisvaltaista tiedonkeruuta ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Aineistonkeruussa suositaan ihmistä tiedonlähteenä. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston hankinnassa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille ja kohdejoukko, otos valitaan tarkoituksenmukaisesti. Laadulliselle tutkimukselle on myös tyypillistä, että tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160–164.)

Tässä opinnäytetyössä tavoittelemme vanhempien/hoitajien sekä päiväkodin henkilöstön kokemuksia vanhempien/hoitajien osallisuudesta lapsen varhaiskasvatuksessa. Halusimme saada näkyviin niin palvelujen käyttäjien eli vanhempien/hoitajien kokemuksen kuin palvelun tuottajien eli päiväkodin henkilöstön kokemuksen osallisuudesta, jotta tapaustutkimuksesta tulisi mahdollisimman kattava ja monipuolinen. Kokemus on aina henkilökohtainen ja täten se ei koskaan voi tulla tyhjentävästi ymmärretyksi. Tekijät asettavat kysymyksensä oman tiedon ja ymmärryksen raameissa. Tämän valossa tutkijat myös tulkitsevat ja ymmärtävät tutkimuksesta saadun aineiston. Tekijöiden tietämys voi laajentua tutkimuksen edetessä. (Vilka 2015, 118–119.)

Laadullisen tutkimuksen tavoite ei ole tutkittavan asian yleistettävyyden ja totuuden löytäminen vaan tutkimuksesta tuottamien tulkintojen avulla näyttää jotain, mikä on välittömän havainnoinnin ulottumattomissa. Tutkittava asia, kuten tässä opinnäytetyössä vanhempien/hoitajien osallisuuden kokemus varhaiskasvatuksessa, on arvoitus, johon tavoitteenamme on löytää tulkintoja ja ratkaisuja. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä korostuvat konteksti, ilmiön intentio ja prosessi. Kontekstin huomioiminen merkitsee, että tutkija selittää tekstissään, millaisiin yleisiin yhteyksiin tutkittava ilmiö liittyy. Tällaisia ovat esimerkiksi sosiaaliset, historialliset, kulttuuriset ja ammatilliset yhteydet. Intention ottaminen huomioon

tarkoittaa, että tutkimustilanteessa tutkija tarkkailee, millaisia motiiveja ja tarkoitusperiä tutkittavan tekemiseen ja ilmaisuun voi liittyä. On mahdollista, että tutkittava jonkin motiivin vuoksi liioittelee, peittelee, suojelee, muuntelee, vähättelee, ylistää, muistaa väärin tai kaunistelee tosiasioita. Tutkimukseen osallistuva voi normittaa vahvasti asioita, jolloin tutkittavan oma kokemus voi jäädä sen varjoon. Laadullisen tutkimusmenetelmän prosessilla tarkoitetaan tutkimusaikataulua ja tutkimusaineistoa sekä näiden välistä suhdetta tutkittavan asian merkityssuhteiden ymmärtämiseen. Tutkijan ymmärryksen laajentumista ja syventymistä ei voi nopeuttaa. Pitkän tutkimusprosessin etuna on, että aineistoon voi tutustua rauhassa ja saada täten tarkempaa tulkintaa merkityssuhteista. Ei ole kuitenkaan näyttöä, että tutkimusprosessiin käytetyllä ajalla olisi vastaavuutta tutkimuksen laadun kanssa, vaan tutkijan taidot merkitsevät tutkimuksen laadukkuutta arvioitaessa. (Vilkkä 2015, 120–122.)

Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa aineistoa voi kerätä monella tavoin. Useasti tutkimusaineistoksi valitaan ihmisten kokemukset haastattelumuodossa, sillä se kertoo jotain niistä laaduista, joita ihmiset ovat kokeneet. Yleisesti voidaan puhua tutkimushaastattelusta, jonka avulla kerätään aineistoa laadullisella menetelmällä tehtyyn opinnäytetyöhön. Tutkimushaastatteluja on useita erilaisia, kuten teemahaastattelu, lomakehaastattelu ja avoin haastattelu. Tutkimushaastattelutapana voi olla yksilö-, pari- tai ryhmähaastattelu. Valitsimme toiseksi aineiston keruumenetelmäksi ryhmähaastattelun, sillä halusimme työyhteisön käsityksen tutkittavasta asiasta. (Vilkkä 2015, 123.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, mitä vanhemmat/hooltajat ja päiväkodin henkilöstö ajattelevat vanhempien/hooltajien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Yksinkertaisinta on kysyä asiaa heiltä. Teimme vanhemmille/hooltajille kyselyn ja henkilöstölle järjestimme ryhmähaastattelun. Kysely ja haastattelu eivät ole toistensa synonyymeja, mutta niiden jyrkkä erottelu ei ole tarpeen. Ero kyselyn ja haastattelun välillä on tutkittavan toiminta tiedonkeruuvaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84–85.)

Kyselyn etuna on, että sillä voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Kyselyssä tutkittavalta voi kysyä monia asioita. Menetelmänä kysely on tehokas verrattuna esimerkiksi haastatteluun, sillä kyselymenetelmässä säästyy tutkijoiden aikaa ja vaivannäköä. Kyselymenetelmässä aikataulu ja kustannukset voidaan etukäteen arvioida melko reaalisesti. Kyselyssä tulosten tulkinnassa voi olla ongelmakohtia. Kyselyä voidaan pitää kuitenkin pinnallisena, sillä siitä ei saada niin syvällistä tietoa kuin esimerkiksi syvähaastattelusta. Tutkittavat vastaavat kyselyyn omalla ajallaan ja palauttavat vastaukset määrättyyn paikkaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195.)

Haastattelu on tutkimusmenetelmänä joustava, sillä tutkijat voivat tarvittaessa toistaa kysymyksen, oikaista väärinkäsityksiä tai selventää kysymyksiä sekä keskustella tutkittavan kanssa. Tällaisia mahdollisuuksia ei ole kyselyä tehdessä. Laadullisissa tutkimuksissa haastattelua on käytetty päämenetelmänä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205). Tärkeintä haastattelussa on saada mahdollisimman laajasti tietoa tutkittavasta asiasta, joten on perusteltua antaa tutkittaville haastattelukysymykset etukäteen. Eettisestä näkökulmasta on kerrottava tutkittaville ennen haastattelua, mitä aiheita haastattelu koskee. Haastattelun etu on, että siihen voidaan valita henkilöt, joilla on kokemusta ja tietoa tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85–86.) Valitsimme haastattelun tutkimusmenetelmäksi, sillä halusimme antaa henkilöstölle mahdollisuuden ilmaista oma kokemus vanhempien/hooltajien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Haastattelun etuja on myös se, että haastateltavat voidaan tavoittaa myös jälkikäteen esimerkiksi mahdollista seurantatutkimusta varten. Toisaalta haastattelu on menetelmänä aikaa vievää. Haastattelu vaatii kunnollisen etukäteissuunnittelun. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 204–205.)

Laadullisella menetelmällä toteutetussa opinnäytetyössämme keräämme tutkimusaineistoa järjestämällä ryhmähaastattelun Napapiirin päiväkodin henkilöstölle sekä tekemällä kyselyn lasten vanhemmille/hooltajille. Pohdimme useita vaihtoehtoja hankkia aineistoa ja päädyimme siihen, että ryhmähaastattelu sekä kysely ovat toimivimmat tässä opinnäytetyössä. Meidän hypotesimme oli, että vanhemmille/hooltajille ryhmähaastattelu olisi haastava järjestää, sillä heidän

motivaationsa osallistua aikataulullisista syistä olisi varmasti heikko. Opinnäytetyöprosessimme tutkimusosion aikakehykseen ei myöskään osu esimerkiksi vanhempainiltaa, jossa olisimme tavoittaneet vanhemmat/hooltajat ryhmähaastattelun. Kysely vanhemmille ei ole aikaan eikä paikkaan sidottu, joten odotamme saavamme vanhemmilta/hooltajilta laadukkaita vastauksia. Näistä kahdesta laadullisilla tutkimusmenetelmillä kerätyistä aineistoista teemme aineistolähtöisen sisällönanalyysin ja koonnin, mistä päiväkodin henkilöstö voi kerätä vinkkejä suunnitellessa, kehittäessä ja arvioidessa vanhempien/hooltajien osallisuutta omassa ryhmässään tai mahdollisesti koko päiväkodin yhteisiä osallisuutta tukevia rakenteita kehittäessä.

2.3 Tapaustutkimus ja sisällönanalyysi

Opinnäytetyömme tutkimusosiossa tutkimusstrategiana on tapaustutkimus (case study). Keskitymme opinnäytetyössämme tuottamaan yksityiskohtaista tietoa Napapiirin päiväkodin henkilöstön sekä vanhempien/hooltajien kokemuksista vanhempien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Tutkimme pientä joukkoa, jotka ovat vuorovaikutussuhteessa toisiinsa. Tavoitteenamme on vanhempien/hooltajien osallisuuden ilmiön kuvailu. Tavoitteena on tuottaa intensiivistä tietoa keräämällä aineistoa kahdella erilaisella menetelmällä; vanhemmille/hooltajille teetetyllä kyselyllä sekä henkilöstölle järjestetyllä ryhmähaastattelulla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 134–135.)

Vanhemmille/hooltajille tehdyn kyselyn ja henkilöstölle tehdyn haastattelun tuloksia käsittelemme sisällönanalyysimenetelmän keinoin. Pyrimme saamaan tutkittavasta asiasta, eli vanhempien/hooltajien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa ja kerätyistä aineistoista, tiivistetyn kuvauksen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.)

Sisällönanalyysilla aineistoja voidaan analysoida objektiivisesti ja systemaattisesti. Aineistoja voi olla esimerkiksi haastattelut, keskustelut, raportit tai kyselyt. Sisällönanalyysilla tavoitteena on saada tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty ja yleinen kuvaus. Sisällönanalyysi menetelmällä aineistot saadaan järjestettyä johtopää-

töksiä varten. Tutkimuksesta kerätty aineisto kuvaa ilmiötä, jota tutkitaan ja analyysillä luodaan aineistoon selkeyttä ja yhtenäistä informaatiota. Sisällönanalyysin keinoin saadaan loogisia ja selkeitä johtopäätöksiä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee vaiheittain, josta ensimmäinen vaihe on haastatteluiden kuunteleminen ja litterointi. Seuraavaksi haastattelut ja muut aineistot luetaan ja perehdytään niiden sisältöihin. Aineistoa pelkistetään ja karsitaan epäolennaisuuksia. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia eli ryhmitellään, jolloin aineisto tiivistyy. Ryhmittelyn jälkeen aineistoa käsitteellistetään eli olennaisesta tiedosta muodostetaan teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä käsitteitä yhdistellään ja lopulta saadaan vastaus tutkimuskysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127.)

3 OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSEN KONTEKSTISSA

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään jokaiselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle. Suunnitelmaa tehtäessä lapsen etu on oltava ensisijainen. Lapsen edut määritellään lapsen oikeuksien sopimuksessa. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 79–80.) YK:n Lapsen oikeuksien sopimus edellyttää lapsen hyvinvoinnin edistämistä, mikä ei toteudu erillisinä toimenpiteinä vaan vaatii yhteistyötä kaikilta, jotka osallistuvat lapsen kasvatukseen. Yhteistyöllä tulisi kehittää lapselle hyvinvointia tukeva kasvuympäristö, jossa lapset saavat elämälleen parhaan mahdollisen alun. Lapsille täytyy antaa mahdollisuus kehittyä turvallisessa ja kannustavassa ympäristössä. (Kronqvist 2017, 11.) Kolmitasoiseen varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuuteen kuuluvat valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lasten varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset ohjaukset on luotu, koska jokaisen varhaiskasvatuksessa olevan lapsen on oikeus saada tasavertaiset lähtökohdat kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatustaki oikeuttaa jokaisen varhaiskasvatuksessa olevan lapsen saamaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. (Opetushallitus 2018, 7–9.)

Varhaiskasvatuksen opettaja ja huoltajat laativat yhdessä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman, osallistuvat toteutuksen arviointiin sekä kehittelyyn. Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 velvoittaa, että lapsi otetaan mukaan oman varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ikätasonsa mukaisesti. Mahdollisten tuen tarpeiden ilmaantuessa, huoltajien kanssa suunnitellaan toimenpiteitä, joita voivat olla yhteydenotto asiantuntijaan ja tutkimukset. (Helenius & Lumme-lahti 2018, 18.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan tavoitteet ja toimenpiteet, jotka tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Siinä kuvataan lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet, huomioiden lapsen kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen taustan. Myös lapsen tarvitsema

kehityksen ja oppimisen tuki sekä toteuttaminen kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsella on lääkehoitoa vaativa pitkäaikainen sairaus, on hänelle laadittava varhaiskasvatussuunnitelmaan liitettävä lääkehoitosuunnitelma. On tärkeää, että varhaiskasvatussuunnitelmassa yhdistyvät henkilökunnan ja vanhempien/huoltajien tekemät huomiot sekä ajatukset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta. (Opetushallitus 2018, 10.)

3.2 Perheet ja yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Nykyajan perhekäsitys on laajentunut ydinperheajattelusta monimuotoisemmaksi. Perheellä tarkoitetaan ydinperheen lisäksi uusperhettä, yksinhuoltajaperhettä tai samaa sukupuolta edustavien vanhempien perhettä. (Rantala & Uotinen 2018, 122.) Lisäksi varhaiskasvatuksessa kohdataan perheitä, joissa perhe voi olla ydinperhettä laajempi perhekokonaisuus, erikulttuuritaustoista tuleva perhe, adoptioperhe, sijaisperhe, vammaisten lasten tai vanhempien perhe, leskien, eronneiden tai omasta tahdostaan yksin lapsen saaneen perhe. Vuoden 2017 loppupuolella Suomessa oli 1 472 000 perhettä. Näistä perheistä noin kolmasosa ei vastaa käsitystä perinteisestä ydinperheestä. (THL 2020.) Perheen rajat eivät ole selkeät, sillä jopa yhden perheen sisällä ihmiset määrittelevät eri tavalla, keitä perheeseen lasketaan kuuluvan perheenjäseniksi. Tilastokeskuksen voimassa olevan määritelmän mukaan perhe määritellään seuraavasti: ”perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt sekä heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia.” Määritelmä kuvastaa, että perhekäsitys on laaja ja siinä korostuu yhdessä asuminen. Myös elämäntilanne määrittelee, keitä perheeseen lasketaan kuuluvaksi. Samassa taloudessa asuvien perheenjäsenten lisäksi perheeseen saatetaan laskea kuuluvaksi myös poismuuttaneet lapset, isovanhemmat ja vanhemmat. Osa niistä myös lemmikkieläimet sekä läheisimmät ystävät perheenjäseniksi. (Rantala & Uotinen 2018, 122.)

Nykyään varhaiskasvatukseen osallistuu perheitä useista eri kulttuureista. Varhaiskasvatuksen henkilökunta kohtaa työssään erilaisia perhemuotoja, joita on

tuettava yksilöllisesti perheen tarpeet huomioiden. Tärkeää perheen kanssa tehtävässä yhteistyössä ja oikeanlaisen tuen tarjoamisessa on varhaiskasvatuksen henkilökunnan asennoituminen, ymmärrys ja oikeanlaiset odotukset erilaiset perhe- ja kulttuuritaustat huomioiden. (Rantala & Uotinen 2018, 122.) Varhaiskasvatusta määrittelevissä asiakirjoissa painotetaan lasten kulttuurisen osaamisen edistämistä sekä myönteistä vuorovaikutusta erilaisten ihmisten kanssa. Kulttuurista monimuotoisuutta ohjaavat säädökset on määritelty jo YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa (1989). Siinä kielletään kaikenlainen syrjintä ja vaaditaan lapsille tasa-arvoista kohtelua taustasta riippumatta. Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) perustuvat Lapsen oikeuksien sopimukseen ja sen periaatteisiin. Päiväkodin henkilökunnan velvollisuus on edistää ilmapiiriä, jossa kunnioitetaan kulttuurista moninaisuutta. Henkilökunnan tehtävä on tukea lapsen perheidentiteettiä, jotta jokainen kokee oman perheensä arvokkaaksi. (Eerola-Pennanen 2017, 236–237.) Kasvattajien kohtaamistaidot ja kulttuurisen sietiivisyys korostuvat kohdatessa perheitä erilaisista kulttuuritaustoista (Kivijärvi 2017, 253).

Perheiden ja päiväkodin välistä yhteistyötä määrittelevät päiväkodin toimintakulttuuri, henkilöstön, vanhempien ja lasten tavat toimia sekä varhaiskasvatuksen organisointia ohjaavat säädökset, joita ovat varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2018). Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteeksi toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä (3§). Henkilöstön vastuulla on yhteistyöhön pyrkiminen. Uudessa varhaiskasvatuslaissa on korostettu vanhempien osallisuutta sekä vaikuttamismahdollisuutta. (Rantala & Uotinen 2018, 125–127.)

Lapsen vanhemmilla/huoltajilla on ensisijainen vastuu kasvatuksesta ja kasvatusoikeus. Vanhemmilla/huoltajilla sekä varhaiskasvattajalla on samanarvoista, mutta sisällöltään erilaista tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä, myös taidot toimia lapsen edun hyväksi ovat erilaiset. On tärkeää, että tasavertaisella vuorovaikutuksella saadaan aikaiseksi yhteistyö, jossa vanhempien/huoltajien sekä

varhaiskasvattajan tavoitteet yhdistyvät lapsen hyvinvointia tukevalla tavalla. Jotta yhteistyö syvenee, on tärkeää, että vanhemmilla/hooltajilla sekä varhaiskasvattajilla on mahdollisuus aitoon dialogiin, jossa vaihdetaan kunnioittavasti keskustellen tietoa lapsen elämäntilanteesta ja asioista. Päiväkodin työntekijät sitoutuvat keskinäisen kuulemisen, tasavertaisuuden, kunnioituksen sekä dialogisuuden mukaisesti kohdatessa lapsia ja heidän perheitään. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17–18.) Vaikka kasvatusvastuu on lapsen vanhemmilla/hooltajilla, lapsen toimintaympäristössä toimivat aikuiset ovat yhdessä vastuussa lapsen oppimisen ja kasvun edistämisestä sekä turvallisuuden ja hyvinvoinnin luomisesta. Perheen ja päiväkodin välinen yhteistyö ja vuorovaikutus on linkki lapsen kasvuympäristöjen välillä, joten vanhempien osallisuuteen panostaminen muodostaa tärkeän perustan lapsen varhaiskasvatuspolulle. (Määttä & Rantala 2016, 153–154.)

Lapsiperheen hyvinvointiin vaikuttavat monet muutokset, jotka tuovat haasteita perhearkeen. Perherakenteet sekä perheiden arki on monimutkaistunut ja jako hyvä- ja huono-osaisiin perheisiin voimistunut. Vanhemmat kokevat tänä päivänä huolta omasta jaksamisestaan, mihin vaikuttavat muun muassa ajan riittämättömyys, parisuhdeongelmat, taloudelliset ongelmat sekä työttömyys. Perhe-elämän ja vanhemmuuden muutostrendien keskellä on tärkeää tukea lapsen ja perheen hyvinvointia ammatillisella yhteistyöllä. (Määttä & Rantala 2016, 86.) Lapsiperheiden köyhyys on kasvussa, mikä on ollut jyrkintä kahden hooltajan pikkulapsiperheissä. Toimeentulovaikeudet voivat näkyä psykososiaalisina ongelmina. Varhaiskasvatuksella on tärkeä merkitys ja positiivisia vaikutuksia etenkin sosioekonomisesti heikoimmista oloista tuleville lapsille. Koulun alkaessa laadukkaasta varhaiskasvatuksesta on hyötyä, mutta se ei täysin voi kompensoida lapsen epäsuotuisia kasvuympäristöjä. (Kronqvist 2017, 12.) Jos vanhempien osallisuuteen panostetaan ja yhdessä tekeminen käytännössä toteutuu, voisi se jopa säästää resursseja, joista on kova pula varhaiskasvatuksessa (Määttä & Rantala 2016, 86).

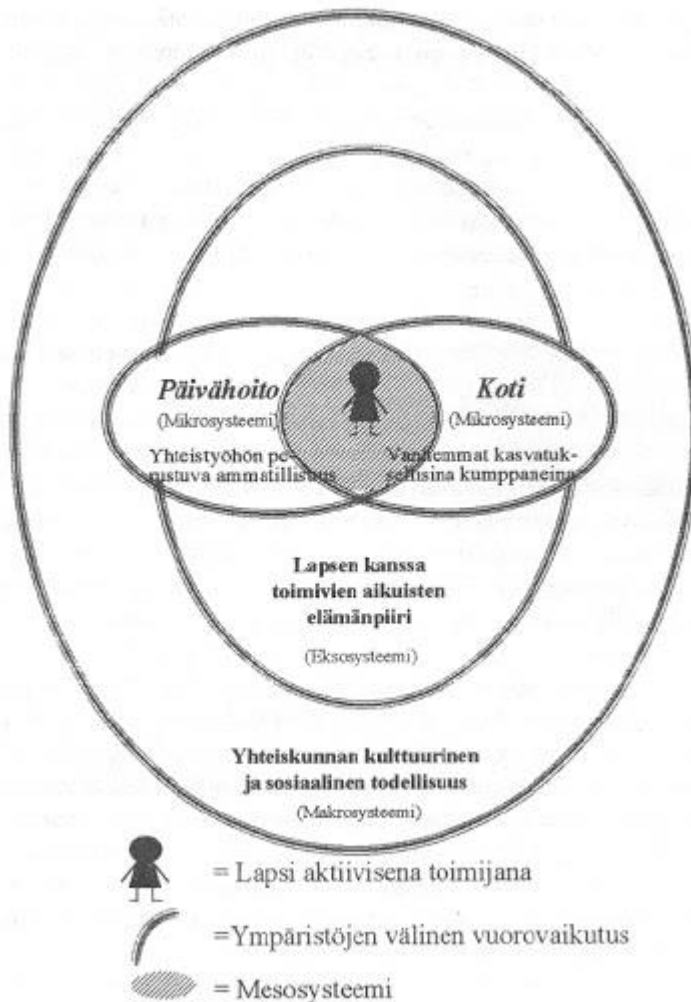
Huoltajien ja päiväkodin henkilöstön näkemykset yhteistyöstä ja vastuusta voivat poiketa toisistaan, mikä voi toisaalta tukea yksilöä, mutta toisaalta aiheuttaa ris-

tiriitoja. Vanhempien huomioon ottaminen lapsensa asiantuntijana, eikä vain asiakkaana ja tiedon kohteena, on päivähoiton henkilökunnan tehtävä. Parhaimmillaan yhteistyö on samaan tavoitteeseen pyrkimistä ja läsnäoloa, missä pyritään turvaamaan lapsen etu. Toimiva yhteistyö tukee vanhempia lapsensa kasvattajina, mikä edesauttaa lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. (Mykkänen & Böök 2018, 85–86.) Hyvä yhteistyö vaatii luottamusta vanhemman/huoltajan sekä kasvattajan välillä sekä onnistumisen ja huolen jakamista arjen kasvatuskysymyksissä (Koskela & Kekkonen 2006, 15).

3.3 Ekokulttuurinen ja Bronfenbrennerin ekologinen teoria

Perhe on lapsen tärkein kasvuympäristö. Tässä opinnäytetyössä käsittelemme perhekäsitystä ekokulttuurisesta näkökulmasta. Ekokulttuurisen teorian ydin on, että koti sekä muut lapsen lähiympäristöt, kuten varhaiskasvatus, vaikuttavat toiminnallaan olennaisesti lapsen kehitykseen. Ekokulttuurinen teoria täydentää ja laajentaa ekologisia teorioita, joissa käsitellään ympäristön merkitystä perheen toimintaan. Bronfenbrennerin ekologisessa teoriassa perheen ympäristöt ovat jaettu tasoihin mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeiksi, jotka jollain tasolla vaikuttavat perheen toimintaan. Kuten alla olevassa kontekstuaalisen kasvunmallissa (kuvio 1.) yksilön ja ympäristön päivittäistä toimintaa, kuten päiväkodin ja lapsen sekä kodin ja lapsen välistä suhdetta kuvaa mikrotaso. Perheen ja päiväkodin eli erilaisten ympäristöjen, joissa lapsi on mukana, kuvataan mesotasolla. Ympäristöt, jotka vaikuttavat lapseen, mutta joissa lapsi ei ole itse mukana, kuvataan eksosysteemissä. Makrotaso on laajin systeemi, jolla tarkoitetaan yhteiskunnallisia rakenteita, jotka vaikuttavat esimerkiksi varhaiskasvatuksen organisointiin ja epäsuorasti lapseen. (Rantala & Uotinen 2018, 123–124.) Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää, sillä Bronfenbrennerin teorian mukaan, emme voi muuten täysin ymmärtää lasta, jos emme selvitä ympäristön vaikutusta häneen (Brassard & Boehm 2007, 101–102).

Kuvio 1. Kontekstuaalisen kasvun malli perheessä ja varhaiskasvatuksessa kasvavan lapsen näkökulmasta (Lähde: Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala, 1998,15).

Nykyään hyvinvointikeskustelussa painotetaan aikuisten yhteistä vastuuta lapsista sekä lapsen kasvuympäristöstä huolehtimista. Lapsen tärkeimpiä kehitysympäristöjä ovat koti, päiväkotiki ja koulu. Näistä koti on lapsen ensisijainen, missä rakentuvat perheen arkiset käytännöt omien tarpeiden mukaan. Perheen kotiarkeen vaikuttaa merkittävästi myös asuinympäristö. Ekokulttuurisesta näkökulmasta perheen arjen sujumisella, vanhempien/hooltajien hyvinvoinnilla ja lapsen kehityksellä on merkittävä yhteys toisiinsa. Arkipäivän moninaiset toimintatilanteet kotona ja päivähoidossa ovat lapsen kehityksen peruspilareita ekokulttuurisen näkemyksen mukaan. Vanhempien/hooltajien kannustaminen osallistumaan lapsen oppimiseen ja kasvatukseen sekä perheen tukeminen arjessa selviytymiseen ovat tärkeimpiä tavoitteita. Varhaiskasvatus perustuu lasten ja vanhempien tarpeisiin, joten kokonaisvaltainen eri ammattiryhmien sekä perheen välinen yhteistyö on tärkeässä roolissa. (Määttä & Rantala 2016, 68–69.)

Ekokulttuurinen näkemys on osa laajaa sosiokulttuurista näkemystä, missä ajatellaan, että perhe ja lapsi ovat aktiivisia toimijoita ympäristössään. Lapsen kehitystä arvioidessa tarkastellaan lapsen ja hänen ympäristönsä välistä suhdetta. Kehitys ja oppiminen katsotaan sosiaalisiksi ja kulttuurisiksi ilmiöiksi, ei niinkään vain yksilöstä riippuvaiseksi. Kun pohditaan lapsen kehitystä, olennaista on päivittäinen toiminta, jossa lapsella on aktiivinen osallistujan rooli niin kotona kuin päiväkodissa. Arkipäivän erilaisissa vuorovaikutus-, toiminta- ja oppimistilanteissa lapsi oppii uusia taitoja osallistumalla, jäljittelemällä sekä tekemällä tehtäviä. Kuten kotona, myös päivähoitossa lapsi oppii uusia asioita arjen toiminoissa suunniteltujen oppimistuokioiden lisäksi. Perheen ekokulttuurinen ympäristö käsittää perheen voimavarat sekä toimintatavat, joista arkirutiinit rakentuvat. Yhteiskunnan asettamat rajoitteet, perheelle tarjotut voimavarat, perheen arvot, uskomukset ja vahvuudet vaikuttavat siihen, millaiseksi kunkin perheen ekokulttuurinen ympäristö muotoutuu. (Määttä & Rantala 2016, 69–76.)

Ekokulttuurisen näkemyksen mukaan ympäristön vaikutukset näkyvät vahvistavina tai heikentävinä perheen päivittäisissä rutiineissa. Ekokulttuurisessa teoriassa huomioidaan perheen arjen kokonaisuus, kun suunnitellaan lapsen kasvatusta, opetusta ja kuntoutusta. Ulkoiset paineet sekä uusien tilanteiden hallinta vaikuttavat siihen, miten aktiivisen rooli perhe ottaa. Yhteistyöhön vaikuttaa myös työntekijän näkemys perheestä. Ekokulttuurisen teorian mukaan perhe tulee kohdata yksilöllisesti ja välttää stereotyyppistä ajattelua liittyen poikkeavuuksiin, kuten moniongelmaisuuuteen, perheen yhteiskunnalliseen asemaan tai kulttuuritaustaan. (Määttä & Rantala 2016, 204.)

3.4 Vanhempien/huoltajien osallisuus

Osallisuus on laajasti käytetty monitieteellinen termi, jolle ei ole yhtenäistä määritelmää. Osallisuuden lähikäsitteitä ovat osallistuminen, voimaantuminen ja määntäytyvyys. Niillä tarkoitetaan kontekstin mukaan joko osallisuutta tai osallisuuden osatekijöitä, edellytyksiä tai seurauksia. Yleisesti osallisuudella tarkoitetaan kuulumista johonkin, itseä ja ympäristöä koskeviin asioihin vaikuttamista, vastuun

ottamista seurauksista sekä toimimista aktiivisesti ja sitoutuneesti. (Vuorenmaa 2016, 19–20.) Sitoutuminen yhteiseen toimintaan, jossa osallistuja kokee olevansa hyväksytty, on osallisuutta. Yhteistyö, mukana oleminen ja aktiivinen oppiminen ovat keskeisiä osallisuuden määrittelyssä. Osallisuuden elementtejä ovat neuvottelemine ja tasa-arvoinen dialogi. (Viitala 2018, 62–63.)

Aikaisemmin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa käsiteltiin kasvatuskumppanuutta, joka on myöhemmin korvattu yhteistyön ja osallisuuden käsitteillä. Käytännössä sisältö on säilynyt hyvin samanlaisena, jolloin kasvatusyhteistyön perustan muodostavat luottamus, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja huoltajien välillä. (Rantala & Uotinen 2018, 127.) Päiväkodin henkilöstön ja huoltajien välisellä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Perheiden kanssa tehtävän yhteistyön merkittävin tavoite on turvata lapsen terve kasvu sekä edistää oppimista. Onnistunut yhteistyö vaatii luottamuksen rakentamista, keskinäistä kunnioitusta sekä kasvatusyhteistyötä. Vanhemmat/huoltajat tulee ottaa mukaan suunnittelemaan ja kehittämään kasvatustyön ja toiminnan tavoitteita. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään viestinnän tukena huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Yhteistyö voi mahdollistaa ja tukea myös vanhempien/huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Yhteinen toiminta ja vanhempien/huoltajien verkostoitumisen mahdollistaminen erilaisissa tapahtumissa voimistaa yhteisöllisyyttä ja tukee henkilöstöä työssään. (Opetushallitus 2018, 34.)

Vanhempien osallisuutta voidaan kuvata polkuna vahvaan vanhemmuuteen, jolloin vanhempi ottaa aktiivisen roolin lapsen elämässä. Vanhempi pyrkii kasvattamaan lasta tuomalla esiin lapsen vahvuuksia sekä tukee ja ohjaa lasta osallistumaan. Lasta koskevissa asioissa vanhemman osallisuus on olla lapsen puolesta puhuja. Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa on osallistumista lapsensa hoidon suunnitteluun, päätöksentekoon ja toteuttamiseen sekä vastuun kantaminen ja ongelmien ratkominen yhteistyössä työntekijöiden kanssa. (Vuorenmaa 2016, 24.)

Varhaiskasvatuslain (20§) mukaan lapsen vanhemmille/huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun,

toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi varhaiskasvatuslaki (20§) vaatii, että lapsille ja heidän vanhemmilleen/hoitajilleen on järjestettävä toimipaikassa säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) velvoittaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa ja vanhempia yhteistyöhön, jonka perustana on vanhempien ensisijainen kasvatusvastuu ja henkilökunnan vastuu tukea vanhempien kotikasvatusta. Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä käsiteltäessä on pohdittava, millaisia odotuksia päivähoitolla on vanhempien osallisuudesta. Varhaiskasvatuksessa odotetaan vanhemmilta aktiivista osallistumista lapsensa päivähoitoa koskeviin asioihin ja tapahtumiin, mikä voi aiheuttaa eroja osoittavaa ja toisenlaisuutta poissulkevaa toimintatapaa. (Mykkänen & Böök 2018, 85.) Toisaalta osallisuuteen liittyy myös mahdollisuus olla osallistumatta, sillä jokaisen pitäisi saada olla osallinen oman halunsa, mielenkiinnon ja taipumusten mukaisesti. Ketään ei voi osallistaa, vaan jokaisella on oikeus päättää osallisuutensa keino ja aste. (Viitala 2018, 62–63.)

Vanhempien osallisuutta pyritään lisäämään osallistavalla yhteistyöllä, jolloin varhaiskasvattajat luovat yhteistyön edellytykset ja kannustavat vanhempia yhteistyöhön. On tärkeää, että varhaiskasvattajilla on kyky havaita, millainen yhteistyömuoto perheelle sopii parhaiten, mikä vaatii perheen tilanteen ymmärtämistä ja hienotunteisuutta. Vanhemmilla/hoitajilla voi olla useita eri syitä, miksi he eivät halua osallistua aktiiviseen yhteistyöhön päiväkodin kanssa. Vanhemmalle/hoitajalle voi riittää päivittäinen kuulumisten vaihto lapsen hoitopäivästä. Henkilöstön on tällöin kunnioitettava vanhemman osallisuuden astetta, mutta jos varhaiskasvattajalla herää huoli lapsen toiminnasta tai kehityksestä, on asiasta keskusteltava vanhemman/hoitajan kanssa. Yhteistyön onnistuminen vaatii keskinäistä luottamusta, minkä voi menettää, jos henkilöstö tekee lasta koskevia päätöksiä kuulematta hoitajia. (Koivunen 2009, 152.) On useita eri tekijöitä (kuvio 2.), jotka ovat yhteydessä vanhempien/hoitajien osallisuuden kokemukseen. Näitä ovat muun muassa perheen nykytilanne ja palveluun liittyvät tekijät. Myös vanhempien/hoitajien ikä, perheen taloudellinen tilanne, koulutus ja työtilanne on yhteydessä osallisuuden kokemukseen. Osallisuuden kokemukseen heikentävästi vaikuttavat muun muassa erilaiset hankaluudet perheen arjessa, huolet ja stressi. Parisuhteen ongelmat voivat myös heikentää osallisuuden kokemusta. Positiivi-

nen kokemus omasta vanhemmuudesta ja pärjäämisestä puolestaan lisää osallisuuden kokemusta. Toimiva perhearki, hyvä tukiverkosto sekä hyvä parisuhde ovat yhteydessä vahvaan osallisuuteen. (Vuorenmaa 2016, 33.)

Kuvio 2. Osallisuuteen vaikuttavia taustatekijöitä Vuorenmaan mallia mukaillen (Lähde: Vuorenmaa 2016, 37).

4 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSOSION TOTEUTUS

4.1 Napapiirin päiväkodin profiili

Opinnäytetyön tutkimusosion teimme yhteistyössä Napapiirin päiväkodin kanssa, jossa on kahdeksan lapsiryhmää (kuvio 3.). Pienten 0-3 vuotiaiden ryhmiä on kaksi: Kuukuset ja Hiipot. Kuukusissa lapsiryhmän koko on 12 lasta ja Hiipoissa 13 lasta. Molemmissa ryhmissä työskentelee yksi varhaiskasvatuksen opettaja (vo) ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa (vlh). Hiipoissa työskentelee varhaiskasvatuksen opettaja, jolla on sosionomin tutkinto. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat ovat koulutukseltaan terveydenhoitaja ja päivähoitaja. Kuukusissa työskentelee varhaiskasvatuksen opettaja sosionomin tutkinnolla ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla toisella on lastenhoitajan tutkinto ja toisella lähihoitajan.

Päiväkodissa on neljä 3-5 vuotiaiden ryhmää, jotka ovat nimeltään Hallat, Kellokkaat, Tiukuset ja Tuulokset. Halloissa on tällä hetkellä 20 lasta ja siellä työskentelee sosionomikoulutuksen saanut varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat ovat koulutuksiltaan lähihoitaja ja päivähoitaja. Kellokkaiden ryhmässä on myös 20 lasta. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalla on kasvatustieteiden maisterin tutkinto ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla on lastenhoitajan tutkinto. Tiukusissa lapsiryhmän koko on 17 lasta ja siellä työskentelee varhaiskasvatuksen opettaja, joka on koulutukseltaan kasvatustieteiden kandidaatti ja luokanopettaja. Ryhmän varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla on lastenhoitajan ja päivähoitajan tutkinnot. Tuulosissa on 18 lasta ja siellä työskentelee kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa, joista toinen on koulutukseltaan sosionomi ja toinen kasvatustieteiden kandidaatti. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajalla on lähihoitajan koulutus. Tuulosissa työskentelee myös erityisavustaja, jolla on koulunkäynninohjaajan koulutus.

Esiopetus ryhmiä on Tonttuset ja Tähtöset. Molemmissa ryhmissä lapsia on 18. Tonttusissa työskentelee kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa, joista toinen on kasvatustieteiden kandidaatti ja toinen on saanut tutkintonsa lastentarhanopettajaopistossa. Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja on koulutukseltaan lastenhoitaja. Tähtösissä työskentelee kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa, joista molemmat

ovat suorittaneet lastentarhanopettajaopistossa opettajan opinnot. Ryhmässä työskentelee myös lastenhoitajan koulutuksen saanut varhaiskasvatuksen lastenhoitaja.

Kuukuset, 12 lasta	• Vo, sosionomi, vakituinen • Vlh, lastenhoitaja, vakituinen • Vlh, lähihoitaja, määräaikainen
Hiipot, 13 lasta	• Vo, sosionomi, vakituinen • Vlh, terveydenhoitaja, vakituinen • Vlh, päivähoitaja, vakituinen
Hallat, 20 lasta	• Vo, sosionomi, vakituinen • Vlh, lähihoitaja, vakituinen • Vlh, päivähoitaja, vakituinen
Kellokkaat, 20 lasta	• Vo, KTM, määräaikainen • Vlh, lastenhoitaja, vakituinen • Vlh, lastenhoitaja, vakituinen
Tiukuset, 17 Lasta	• Vo, KK, luokanopettaja, vakituinen • Vlh, lastenhoitaja, vakituinen • Vlh, päivähoitaja, vakituinen
Tuulokset, 18 Lasta	• Vo, KK, vakituinen • Vo, sosionomi, vakituinen • Vlh, lähihoitaja, vakituinen • Erityisavustaja, koulunkäynninohjaaja, vakituinen
Tonttuset, 18 lasta	• Vo, KK, vakituinen • Vo, lastentarhaopettajaopisto, vakituinen • Vlh, lastenhoitaja, vakituinen
Tähtöset, 18 lasta	• Vo, lastentarhaopettajaopisto, vakituinen • Vo, lastentarhaopettajaopisto, vakituinen • Vlh, lastenhoitaja, vakituinen

Kuvio 3. Napapiirin päiväkodin profiili

4.2 Kysely vanhemmille

Vanhemmille/huoltajille tehtävään kyselyyn valitsimme otokseksi yhden ryhmän vanhemmat/huoltajat jokaisesta ikäryhmästä, jotta saamme aineistoa osallisuuden kokemuksesta lapsen koko varhaiskasvatuksen ajanjaksolta nollasta kuuteen ikävuoteen. Jaoin kyselyt kolmeen lapsiryhmään; 0-3 vuotiaiden ryhmään, 3-6 vuotiaiden ryhmään sekä esiopetusryhmään. Suunnittelimme kyselylomakkeen (liite 1.), jonka kysymykset koskevat varhaiskasvatusympäristöä ja vanhempien/huoltajien kokemuksia osallisuudestaan lapsensa varhaiskasvatuksessa. Jätimme kyselystä pois taustakysymykset, kuten iän, sukupuolen, koulutuksen ja ammatin, sillä emme kokeneet taustatietojen selvittelyä tarpeelliseksi

tässä opinnäytetyössä. Taustatiedoksi tässä opinnäytetyössä meille tärkeintä oli otanta eli lasten vanhemmat/hoitajat, joiden kokemukset ja äänen halusimme kuuluviin sekä lapsen ryhmän nimi. Hioimme kyselylomaketta lopulliseen muotoon ohjaajilta saamamme palautteen pohjalta ja testasimme kyselylomaketta ennen varsinaista kyselyä. Tarkoitus oli tehdä vanhemmille/hoitajille kysely, jossa on ainoastaan avoimia kysymyksiä, jotta saisimme mahdollisimman yksityiskohdallisen näkemyksen vanhempien/hoitajien kokemuksista. Kyselyssä tärkein vastaamiseen vaikuttava tekijä on tutkittava aihe eli vanhempien/hoitajien osallisuus varhaiskasvatuksessa.

Kyselyn onnistumiseen voi vaikuttaa myös lomakkeen tarkalla laadinnalla ja kysymysten tarkalla suunnittelulla. Kyselylomakkeemme koostui avoimista kysymyksistä, joissa on esitetty kysymys ja tyhjä avoin tila vastaukselle. Tavoitelimme avoimilla kysymyksillä uusia näkökulmia vanhempien/hoitajien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Avoin kyselylomake antaa mahdollisuuden vastata omin sanoin esitettyyn kysymykseen. Avoimet kysymykset eivät ohjaa vastaamaan vaan osoittaa, mikä on vastaajan mielestä tärkeintä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 198–201.)

Kyselyn vanhemmille/hoitajille jaoimme 11.12.2019. Pyysimme vanhempia/hoitajia palauttamaan vastaukset 19.12.2019 mennessä. Pyysimme palauttamaan lomakkeet niille varatuissa kirjekuorissa ryhmän henkilöstölle. Vanhemmilta/hoitajilta meille palautui kuusi täytettyä kyselylomaketta. Käsittelimme kyselyn vastaukset aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti. Kun aineisto oli kerätty, tarkistimme ja luimme vastauslomakkeet sekä perehdyimme aineiston sisältöön. Järjestimme aineiston pelkistämällä ja kirjoittamalla kyselylomakkeiden vastaukset puhtaaksi. Etsimme vastauksista samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Seuraavaksi ryhmittelimme ja yhdistimme aineistoa tiiviimpään muotoon, jonka jälkeen esittelimme kyselystä ja ryhmähaastattelusta johtopäätökset. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127.)

4.3 Kyselyn tulokset

Ensimmäisessä kysymyksessä vanhempia/hooltajia pyydettiin kertomaan oma käsitys osallisuudesta lapsen varhaiskasvatuksessa. Vastauksissa kuvailtiin, että osallisuus on vanhemman osallistumista, johon liittyy varhaiskasvatuksen ja kodin yhteistyö ja hyvä vuorovaikutus. Vanhemmat/hooltajat saavat tietoa päivittäin, miten lapsella sujuu päiväkodissa ja mitä päiväkodissa on tehty. Vastauksista ilmenee, että mahdollisuus tulla kuulluksi lapsen asioissa koetaan tärkeäksi. Kyselyyn vastanneet vanhemmat/hooltajat kokivat osallisuuden varhaiskasvatuksessa olevan myös sitä, että vanhemmat otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun lapsensa varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluiden (vasukeskustelu) ja vanhempainiltojen kautta. Vanhemmat kokivat osallisuuteen liittyvän se, että otetaan vanhempien/hooltajien toiveet omaa lasta koskevissa asioissa huomioon. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan lapsen ikätaso ja tarpeet. Vanhempien käsityksessä osallisuudesta korostui myös perheiden yksilöllisyyden huomioiminen:

”Sitä, että lapsen/perheiden yksilöllisyys huomioidaan. Lapsia ei kasvateta ”yhteen muottiin” vaan toiminnan sisällöissä huomioidaan lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet, perheiden yksilölliset tilanteet ja toiveet.”

Toisessa kysymyksessä pyysimme vanhempia/hooltajia arvioimaan heidän osallisuutensa toteutumista varhaiskasvatuksessa. Pääosin vanhemmat/hooltajat arvioivat, että vanhempien/hooltajien osallisuus toteutuu päiväkodissa hyvin. Vastauksissa mainittiin yhteiset tapahtumat, joita järjestetään vanhempien kokemuksen mukaan runsaasti retkien ja vanhempainiltojen muodossa. Vastauksissa mainittiin keskustelut, päivittäin vienti- ja hakutilanteissa sekä vasukeskustelut. Vanhemmat/hooltajat kokivat tärkeäksi olla mukana laatimassa lapsensa varhaiskasvatussuunnitelmaa (vasua), jossa yhdessä henkilökunnan kanssa etsitään yksilöllisiä ratkaisuja vastaamaan lapsen ja perheen tarpeita. Vanhemmat/hooltajat arvioivat, että heidän ajatuksensa ja toiveensa lapsesta huomioidaan ja ne näkyvät myös käytännössä.

Seuraavaksi kyselyssä vanhemmat/hooltajat saivat arvioida, miltä osin vanhempien ja hooltajien osallisuus ei toteudu heidän arvionsa mukaan varhaiskasvatuksessa. Osassa vastauksissa arvioitiin, että osallisuuden kokemusta heikentää ryhmässä tapahtuvat henkilökunnan muutokset, esimerkiksi jos ryhmässä on paljon vaihtuvia sijaisia. Vanhemmat/hooltajat pohtivat, että vieras sijainen ei pysty arvioimaan, onko lapsi ollut päivän aikana oma itsensä. Etenkin pienten, 0-3 vuotiaiden ryhmässä, vanhemmat toivoivat kiireetöntä keskustelua, sillä pieni lapsi ei osaa itse kertoa hoitopäivästään. Vanhemmat kokivat, että sijaista ei viitsi vaijata, jotta hän selviytyy työpäivästä. Osa koki, että kysyttäessä sijainen ei välttämättä osaa kertoa lapsen päivästä.

Osa vanhemmista/hooltajista koki, että kotona ja päiväkodissa on erilaiset rutiinit, mikä hankaloittaa osallisuutta. Osallisuuden kokemusta vanhempien/hooltajien mukaan heikentää, jos työntekijät eivät ole kiinnostuneet lapsen tekemisistä. Vastauksissa mainittiin myös valinnanvapaus, mikä ei aina toteudu tapahtumakohtaisesti esimerkiksi katsomuskasvatuksen osalta. Osa vanhemmista/hooltajista mainitsi, että hooltajille tulisi antaa mahdollisuus valita tapahtumakohtaisesti esimerkiksi seurakunnan järjestämästä tapahtumasta ja toisesta vaihtoehdosta eikä vain kauden alussa yleisesti. Yksi vastaajista koki jääneensä paitsi aloituskeskustelusta, joka oli koko perheelle iso asia.

Kysyttäessä vanhempien ja hooltajien osallisuuden kehittämisideoista vastauksissa oli mainittu, että vanhemmille voisi kertoa enemmän päiväkodin ohjelmasta ja sitä kautta osallistaa vanhempia käsittelemään samoja teemoja kotona lapsen kanssa. Yhdessä vastauksessa toivottiin, että pitäisi pystyä enemmän keskustelemaan lapsen erityis- ja persoonapiirteistä. Vanhemmat toivoivat, että päivähoiton aloituksessa vanhemmilta/hooltajilta kysytään, mitä he toivovat varhaiskasvatuksesta. Vanhemmat/hooltajat toivoivat, että tapahtumista tiedotetaan hyvissä ajoin etukäteen. Perheille toivottiin valinnanvapautta uskuntoon liittyvissä tapahtumissa tapauskohtaisesti, huolimatta siitä oliko seurakunnan jäsen vai ei. Tähän liittyen toivottiin myös, että uskonnollisiin ja katsomuskasvatukseen liittyvät tapahtumat olisivat samansisältöiset.

Arvioitaessa vanhempien/hooltajien osallisuuden kehittämistä, vastauksissa toivottiin kiireetöntä keskustelua. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin palautelaatikkoa, johon voisi kirjoittaa palautteen muodossa risut ja ruusut sekä vanhempien ehdotuksia varhaiskasvatuksen arkeen. Toivottiin myös mahdollisuutta osallistua ja nähdä päiväkodin arkea esimerkiksi järjestämällä vanhempien päivän. Yhdessä vastauksessa vanhempien osallisuuden kehittämisestä sivuttiin myös henkilökunnan työhyvinvointia:

”Työnantajan tulee pitää hyvä huoli työhyvinvoinnista ja jaksamisesta, jotta henkilökunta pysyy hyvinvoivana ja työkykyisenä. Silloin jaksaa ja pystyy huolehtia vanhempien osallisuudesta.”

Yhdessä vastauksessa kehittämisideana oli ”kotitehtävät”, jolla tarkoitettiin yhteistä tekemistä kotona lapsen kanssa. Toivottiin ryhmään esimerkiksi pehmolelu, joka kiertää jokaisen ryhmän lapsen kotona ja yhdessä dokumentoidaan, mitä pehmolelun kanssa on tehty. Toinen ehdotus oli monistetehävät kotona vanhemman kanssa. Pääasia oli, että tekeminen on lapsen ja vanhemman yhteinen.

Pyysimme vanhempia/hooltajia kuvailemaan yhteistyötä Napapiirin päiväkodin henkilökunnan kanssa oman perheen osalta. Pääosin yhteistyön koettiin sujuvan hyvin ja vanhemmat/hooltajat kokevat tullessa kuulluksi. Yhdessä vastauksessa oli kritisoitu tapaa etsimällä etsiä lapsesta jotain tuen tarvetta. Henkilökuntaa keuhuttiin ammattitaitoiseksi ja luotettavaksi. Yhteistyön lisäksi vanhemmat/hooltajat kokivat, että lapsi otetaan yksilönä huomioon. Yhteistyötä kuvailtiin mutkattomaksi ja avoimeksi. Päivittäiset kohtaamiset ja keskustelut mahdollistavat onnistuneen yhteistyön:

*”Koen, että tulemme lapsen vanhempina kuulluksi ja että lapses-
tamme pidetään huolta ja se on tärkeintä.”*

Vanhempia/hooltajia pyydettiin kuvailemaan heidän mahdollisuuksiensa vaikuttaa lapsensa arkeen varhaiskasvatuksessa. Vanhemmat/hooltajat mainitsivat va-
sukeskustelut, jossa vanhempien lapsen hoitoon liittyviä toiveita on kuunneltu.

Vanhemmat/hooltajat mainitsivat, että lapsen ryhmän toiminnassa on otettu huomioon lapsen vahvuudet ja tarpeet, jotka on kirjattu lapsen vasuun. Tärkeänä pidettiin avointa vuorovaikutusta vanhempien/hooltajien ja henkilöstön välillä. On tärkeää kertoa henkilöstölle, jos lapsen arjessa on kotona meneillään jotain, mikä voi vaikuttaa lapsen käytökseen päiväkodissa. Vanhemmat/hooltajat kertovat henkilöstölle, mitä lapsi kertoo kotona hoitopäivästään. Vanhemmat/hooltajat mainitsivat myös, että on tärkeää vahvistaa kotona niitä taitoja, joita päiväkodissa harjoitellaan.

Kyselyssä vanhempia/hooltajia pyydettiin kertomaan kokemuksia osallistumisesta lapsen hoidon suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Eräs vanhempi/hooltaja kuvaili kokemustaan seuraavasti:

”Vähemmän saa vaikuttaa hoidon suunnitteluun, toteutukseen tai arviointiin. Ainoastaan vasukeskusteluissa jonkin verran, mutta luotan hoitajien ja opettajien ammattitaitoon ja heidän kykyynsä ottaa jokainen lapsi huomioon suunnittelussa.”

Suurimmassa osassa vastauksia vasukeskustelu koettiin osallistumisen muodoksi, jossa on tullut kuulluksi. Vasukeskustelujen lisäksi päiväkodin järjestämät tapahtumat mainittiin osallistumisen muodoksi. Etenkin vapaamuotoiset tapahtumat, joissa on järjestetty yhteistä tekemistä lasten kanssa, vanhemmat/hooltajat ovat kokeneet positiivisiksi.

Kysyimme vanhemmilta/hooltajilta, miten he haluaisivat olla mukana päiväkodin toiminnassa. Osa vastaajista koki, että nykytilanne on hyvä ja riittävä. Yksi vanhempi/hooltaja toivoi palautelaatikkaa, sillä siihen voisi laittaa kauden päätteeksi hyviä asioita ja kehittämisideoita. Palautteita voisi hyödyntää tulevaa toimintakautta suunnitellessa. Yhteisiä tapahtumia toivottiin pidettävän kolmesta neljään kertaa vuodessa. Vanhempien/hooltajien vierailut ryhmässä mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi aamupäivällä, olivat myös toiveena.

Vanhempien/hooltajien ja päiväkodin yhteistyön kehittämisen ideointiin vanhemmat/hooltajat toivoivat kiireettömämpää keskustelua hakutilanteissa sekä sijaisille enemmän tietoa lapsen päivästä. Osa toivoi enemmän koko perheen tapahtumia ja tiivistä positiivista yhteistyötä. Yhdessä vastauksessa toivottiin ryhmän toiminnan tarkempaa dokumentointia vanhemmille/hooltajille:

”Toiminnan sisältöjä, pedagogiikkaa, oppimisen osa-alueita voisi konkreettisemmin avata esim. Muksunetin blogissa. Miten oppimisen osa-alueet on huomioitu esim. oppimisympäristöissä jne.”

4.4 Ryhmähaastattelu henkilöstölle

Toteutimme ryhmähaastattelun Napapiirin päiväkodin henkilöstölle 24.1.2020. Ryhmähaastattelun otoksen valintaperusteena olivat vapaaehtoisuus ja motivoituneisuus osallistua haastatteluun. Otokseen vaikuttivat myös henkilöstön työvuorot, sillä kaikilla ei ollut mahdollista irrottautua työtehtävistä kesken työpäivän. Lisäksi esitimme toiveen, että haastateltavia olisi pienten alle 3-vuotiaiden, isojen yli 3-vuotiaiden sekä esiopetusryhmistä. Kun ryhmähaastattelussa olisi osallisenä työntekijöitä eri ryhmistä, toivoimme, että keskustelu osallisuudesta olisi monipuolisempaa verrattuna yksilöhaastattelusta saatuun aineistoon. Ryhmähaastattelu oli tarkoitus nauhoittaa ja litteroida.

Henkilöstön haastatteluun osallistui seitsemästä ryhmästä yksi työntekijä. Jaoin haastattelulomakkeet henkilöstölle etukäteen, jotta ryhmähaastatteluun osallistuvat saivat tutustua ja pohtia haastattelun teemoja myös omassa työtöissä. Haastattelun teemat ja kysymykset (liite 2.) käsittelivät vanhempien/hooltajien osallisuutta varhaiskasvatusympäristössä. Suunnittelimme ryhmähaastattelun haastattelulomakkeen vastaamaan vanhemmille/hooltajille tehdyn kyselyn teemoja, jotta voisimme käyttää aineistoja toistensa peilauspintoina. Emme valinneet osallistujia ryhmähaastatteluun vaan toivoimme, että aiheesta motivoituneet myös osallistuvat haastatteluun ja ovat innokkaita jakamaan kokemuksensa. Ryhmähaastattelulle oli varattu aikaa tunti ja kokoonnuimme haastattelutilaisuuteen ennalta varattuun suunnitteluhuoneeseen yhteisen pöydän ääreen. Koko

ryhmällä oli toisiinsa näkö- sekä kuuloyhteys. Haastattelu tallennettiin kahdelle nauhurille, josta olimme tiedottaneet henkilökuntaa etukäteen. Haastattelun jälkeen kuuntelimme haastattelun ja litteroimme aineiston. Emme suorittaneet yksityiskohtaista litterointia, sillä tarkoituksenamme ei ollut tutkia haastateltavien vuorovaikutussuhteita, vaan haastattelun asiasisältöä. Teimme haastattelijoiden puheenvuoroista muistiinpanot, mutta emme sanatarkkaa litterointia, sillä emme kokeneet sitä tarkoituksenmukaiseksi tässä opinnäytetyössä. Pehdyimme haastatteluaineiston sisältöön ja pelkistimme sekä tiivistimme ilmauksia asiasisällöiksi. Poimimme aineistosta samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. (Ruusu vuori 2017, 424–425; Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.)

4.5 Ryhmähaastattelun tulokset

Ensimmäisenä kysyttäessä henkilökunnan omaa käsitystä vanhempien/hoitajien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa, nousi yleisimmiksi osallisuuden muodoiksi vasukeskustelut, päivittäiset tulo- ja hakutilanteissa keskustelut sekä vanhempien/hoitajien osallistuminen hyvinvointiryhmään. Vanhempien osallisuudeksi koettiin myös tiedonjakaminen esimerkiksi lapsen tarpeista, kasvatusta haasteista, hoivasta ja huolenpidosta. Vanhempien/hoitajien kanssa käytävien päivittäisten keskustelujen avulla pyritään luomaan samantyyppiset säännöt ja rutiinit niin päiväkotiin kuin kotiinkin. Vanhempien osallisuus toteutuu vanhempainiloissa ja retkillä, johon osallistuminen on runsasta. Vanhemman osallisuus toteutuu, kun vanhemmalla/hoitajalla ei ole ulkopuolinen olo vaan hän tietää, miten lapsella päiväkodissa arki sujuu ja hän tuntee luottamusta päiväkodin toimintaan:

”Ku tuut hakemaan sitä lasta niin sulla ei ole semmoinen ulkopuolinen olo. Vaan sie tiität, että täällä sillä on hyvä olla ja sie tiität, mitä se on tehny.”

Yleisimmin vanhempien ja hoitajien osallisuuden koettiin toteutuvan päivittäisessä kuulumisten vaihdossa. On vanhempia/hoitajia, joiden kanssa keskustellaan tiiviisti ja avoimesti perheen ja lapsen niin isot kuin pienetkin asiat. Kaikkien kanssa ei kuitenkaan voi käydä avointa keskustelua, sillä työntekijä voi kokea

utelevansa perheen asioista. Työntekijöillä oli kokemusta myös vanhemmista, joita ei kiinnosta tai ole aikaa jäädä juttelemaan lapsen päivän kuulumisista. Tällöin kerrotaan pääpiirteisesti, mitä päivän aikana on tehty. Toisaalta on kohdattu myös vanhempia, jotka puuttuvat asioihin, mihin henkilökunta ei voi vaikuttaa. Tällaisia on ollut esimerkiksi vanhemman huoli henkilökuntamitoituksesta ryhmässä. Pääsääntöisesti kokemus oli kuitenkin, että vanhemmat ovat kiinnostuneet kuulemaan lapsensa päivästä ja keskustelu on vastavuoroista.

”Tulee olo, että apua utelenko mie nyt, mitä te teette siellä kotona. Ei ole tarkoitus, mutta siinä tulee helposti itellekkin semmonen olo, että mun ei kannata just tuolta kysyä sitä juttua. Ja niiden kanssa käydään sitten sellaiset pakolliset kuviot, vasut ja normijutut. Sanotaan, että se on sitte enemmänkin, että me kerrotaan, miten meillä menee ku taas, että se olis sellasta vastavuoroista.”

”Minusta tuntuu, että se päivittäinen kuulumisten vaihto ja muu nii sehän on tosi luontevaa täällä. Ja siihenhän saa jokaisen perheen sillä tavalla mukaan, kun se perhe on siihen valmis.”

Päiväkodissa yhteisesti sovittu perheiden yhteinen tapahtuma kaksi kertaa vuodessa oli koettu jokaisessa ryhmässä eniten osallistavaksi. Henkilökunta arvioi, että vanhempien osallisuus toteutuu myös retkillä, vasukeskusteluissa ja dokumentoitaessa lasten päivästä ilmoitusseinällä tai Muksunetissä. Kokemusta oli myös vanhempien osallistumisesta varhaiskasvatuksen arjen toimintaan esimerkiksi, kun vanhempi on käynyt kertomassa omasta työpaikastaan ryhmässä sekä eräässä ryhmässä isät olivat olleet lasten kanssa rakentelemassa legoilla. Keskustelussa pohdittiin, kokemuksia vanhempainilloista, joissa oli ollut jokin teema tai asiantuntijaluennointisija. Tällöin aktiivisimmat perheet osallistuivat. Perheet, jotka olisivat hyötäneet henkilökunnan arvion mukaan eniten asiantuntijaluennointisijan tiedosta, jäivät osallistumatta.

”Urani aikana oon huomannu, että vaikka järjestetään yhteisiä tapahtumia ja kokoonnutaan nii, jos sit siellä on niitä perheitä, joilla monesti siellä niil on kotona niitä ongelmia nii ne jää aina pois niistä. Nehän

ei osallistu, ne ei tuu paikalle. Ne on ne aktiivisimmat vanhemmat siellä ja tietty porukka jää aina ulkopuolelle.”

Arvioitaessa, miltä osin vanhempien ja huoltajien osallisuus ei toteudu varhaiskasvatuksessa nousi keskustelussa esiin kiire, joka koettiin niin vanhempien kuin henkilökunnan rasitteeksi. Kiireen rinnalla kuvailtiin myös riittämättömyyden tunnetta ja henkilökunnan resurssoinnin haasteita esimerkiksi iltapäivisin, kun lapsia haetaan yhtä aikaa hoidosta. Tällöin ei ole aikaa keskustella kauaa yhden vanhemman kanssa, kun samalla on vastuussa lapsiryhmästä. Päivän tapahtumista, mahdollisista haasteista tai arkaluontoisista asioista kertominen ei ole mahdollista, jos useampi vanhempi/huoltaja on hakemassa lastaan yhtä aikaa. Osalla vanhemmista/huoltajista on myös kiire, jolloin päivän kuulumisten vaihto voi olla haastavaa. Henkilökunta pohti, voisiko sähköiset viestintäkanavat olla tukena, jotta päiväkodin toimintaa saataisiin näkyväksi. Haasteena sähköisten kanavien käytössä on henkilökunnan motivointi ja sitoutuminen, sillä kaikki eivät ole siitä kiinnostuneita, osaa tai ehdi käyttää. Vanhempien ja huoltajien osallisuuden ei myöskään koettu toteutuvan Tietoedu-sovelluksen käytön osalta, sillä työntekijöiden kokemuksen mukaan vanhemmat/huoltajat jättävät ilmoittamatta hoitoaikoja ja tiedotteita lukematta. Keskustelussa pohdittiin, onko syynä välinpitämättömyys tai arjen kiire opetella uuden sovelluksen käyttöä.

Ryhmäkeskustelussa nousivat myös henkilökunnan kokemukset tukea tarvitsevista lapsista, joiden kuntoutus jätetään varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuulle. Työntekijöillä oli kokemus, että vanhemmat/huoltajat eivät sitoudu lapsen kuntoutukseen vaan se on päiväkodin vastuulla. Työntekijöitä syyllistetään, jos lapsen kanssa ilmenee uusia haasteita. Vasukeskustelu vanhempien kanssa koettiin riittämättömäksi, sillä keskustelulle varattu tunti tai puolitoista tuntia on liian vähän. Henkilöstöllä oli kokemus, että osa vanhemmista/huoltajista purkaa keskustelussa lapsen tai koko perheen elämäntarinan, minkä vuoksi varsinaisesta aiheesta keskustelulle ei jää tarpeeksi aikaa. Jos toimintakauden aikana olisi mahdollista vanhempien/huoltajien varata esimerkiksi vartin keskustelu-aikoja henkilökunnan kanssa, voisi vasukeskustelussa mahdollisesti keskittyä lapsen

tämänhetkiseen tilanteeseen ja varhaiskasvatussuunnitelmasta keskusteleminen. Henkilökunta pohti, että on haastavaa huomioida vanhemman osallisuus erotilanteissa, jos toinen vanhempi asuu toisella paikkakunnalla.

”Semmonen kokemus on, että kun vanhempi tai vanhemmat tulee vasukeskusteluun nii helposti menee tosi pitkä aika voi olla, että jos sie oot varannu siihen tunnin, puolitoista. Nii se on se tunti menny ennenkö päästään oikeaan asiaan. Ku vanhemmilla on niin paljon mielen päällä, niin paljon asioita, joita ne on halunnu sanoa, jotka tuntuu niistä totta kai tärkeältä. Ja onhan ne monesti meillekki tärkeitä asioita. Että jotenki pitäs keksiä keino, että voisivat vaikka jotaki kymmenen minuutin aikoja varata ja tulla juttelemaan, jos on jotaki tosi tärkeää mielen päällä. Nii sit myös ne vasukeskustelut sujuis ko siinä on kuitenkin se tietty pointti, mitä siellä ollaan tekemässä.”

Neljäs kysymys koski vanhempien ja huoltajien osallisuuden kehittämistä. Kehittämissideoiksi nousivat vapaamuotoiset tapahtumat ja retket, jolloin vanhemmat/huoltajat ehtivät tutustua niin henkilökuntaan kuin muihin vanhempiin/huoltajiin. Tällöin on hyvät edellytykset luottamuksellisen suhteen syntymiseen. Vanhempien/huoltajien ja henkilökunnan yhteistä ymmärrystä lapsen tarpeista ja vahvuuksista voisi lisätä asiantuntijaluennot esimerkiksi uhmaästä ja haastavista kasvatustilanteista. Asiantuntijaluentojen arveltiin lisäävän vanhempien/huoltajien ymmärrystä ja tietoa asiasta ja sitä kautta luottoa henkilökuntaan. Tällöin olisi mahdollista tavoitella vanhempien/huoltajien kanssa yhteistä päämäärää kasvatuksessa. Vanhemmat voisivat saada ideoita toimintamalleihin, miten toimia kotona erilaisissa kasvatustilanteissa.

Jotta päivittäisten kuulumisten vaihto onnistuisi rauhassa, ehdotettiin, että toisen ryhmän henkilökunta vahtisi lapsia esimerkiksi ulkona kuulumisten vaihdon ajan. Henkilökunta toivoi päiväkodin arjesta avoimempaa ja läpinäkyvämpää esimerkiksi järjestämällä avointen ovien päiviä, jolloin vanhemmat olisivat tervetulleita tutustumaan ja osallistumaan toimintaan. Tällöin vanhemmilta/huoltajilta voisi saada ideoita toiminnan kehittämiseen. Henkilökunnan kouluttaminen uusien

sähköisten viestintäsovellusten ja teknologian käyttöön pohdittiin myös mahdollistavan vanhempien/hoitajien osallisuuden kehittämisen ajanhengessä.

Vanhempien/hoitajien ja henkilökunnan välinen yhteistyö toteutuu päivittäin yhteisissä keskusteluissa tuonti- ja hakutilanteissa. Henkilökunta pyrkii huomioidaan vanhempien/hoitajien aloitteet ja toteuttamaan lapsen liittyviä toiveita, jotka liittyvät lapsen vahvuuksiin, mieltymyksiin, tarpeisiin ja haasteisiin. Henkilökunta havainnoi lapsia ja saa myös sitä kautta tietoa lasten sen hetkisistä mielenkiinnon kohteista, joita mahdollisuuksien mukaan otetaan huomioon toimintaa suunnitellessa. Vanhempien/hoitajien kanssa keskustellaan myös lapsen taidoista, mitä taitoa lapsi juuri nyt harjoittelee kotona. Tällöin työntekijät osaavat tukea lapsen harjoittamista oikealla tavalla. Ryhmäkeskustelussa pohdittiin, että onnistuneen yhteistyön pohja luodaan aloituskeskustelussa, jolle täytyy antaa riittävästi aikaa. Kun vanhemmille/hoitajille on annettu tarpeeksi aikaa ja tietoa päiväkodin toiminnasta lapsen päiväkotiuuran alussa, sen huomaa yhteistyön laadussa. Jos aloituskeskustelulle ei ole ollut tarpeeksi aikaa, on huomattu, että tällöin vanhemmat/hoitajat voivat olla epäluuloisia, eivätkä luota henkilökunnan osaamiseen. Yhteistyölle luodaan tavoitteet vasukeskustelussa, mihin palataan arjen kuulumisten vaihdossa.

”Juuri se, mitä ollaan oikein sopimalla sovittu, että jokaisen lapsen päivästä kerrotaan jotakin muutaki ku, että hän on syönyt ja nukkunut, jotta se vanhempi tietää ja se tulee näkyväksi, mitä me täällä tehdään. Että kerrotaan juuri siitä lapsesta, ketä ollaan luovuttamassa. Ei pelkästään yleisesti, että meillä on ollut piirustuspäivä ja ruokana hernekeittoa. Nii se ei vielä vanhemmille paljoa kerro, mitä juuri minun lapselleni kuuluu.

”Mutta seki, että kyllä huomaa, että vanhemmat ottaa sen tietyn aikuisen jolle mielellään kertoo asioita niin sitten se sallitaan. Se on ihan ok, että jos se jollekki kertoo. Nii se voi olla luontevampaaki, että jos se tietty aikuinen jutustelee jotaki vaikeampaaki asiaa. Luodaan semmosta suhdetta perheeseen, että niiden on helppo ainaki jollekin kertoa asioista.”

Henkilökunta kokee, että päivittäiset keskustelut vanhempien kanssa ovat tärkeitä, sillä niissä tulee esiin yleensä lapsen ja perheen akuutit asiat, joista on hyvä olla tietoinen. Tällöin henkilökunta osaa tulkita lapsen käytöstä paremmin, kun on tiedossa, mitä lapsen kotiarkeen kuuluu. Vasukeskustelujen, päivittäisten kuulumisten vaihdon ja tiedotteiden lisäksi yhteistyömuotona mainittiin myös sähköiset viestintäkanavat, kuten WhatsApp, joiden käytöstä on tullut positiivista palautetta ja kiitosta.

Seuraavaksi keskustelimme henkilökunnan kokemuksista vanhempien/hooltajien osallistumisesta lapsen hoidon suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin esimerkiksi tapahtumissa, vanhempainilloissa ja vasukeskusteluissa. Henkilökunnan kokemuksen mukaan vasukeskusteluun osallistuvat kaikki vanhemmat/hooltajat ja yhteiset tapahtumat ovat olleet suosittuja. Etenkin sellaiset, joissa tapahtuman alkamisajankohta on liukuva ja siihen voi osallistua lapsen haun yhteydessä. Työntekijöillä oli kokemus, että perinteiset vanhempainillat, joissa istutaan yhdessä ja esitellään vanhemmat, eivät ole enää suosittuja. Sen sijaan toivotaan perheen yhteisiä tapahtumia, joissa voi tutustua henkilökuntaan, ryhmän toimintaan ja toisiin perheisiin. Vapaammassa perhetapahtumissa vanhemmat/hooltajat voivat saada myös vertaistukea ja vinkkejä kasvatustilanteisiin kotona. Ryhmäkeskustelussa pohdittiin, että vanhemmilta/hooltajilta tulee vähän toiveita ryhmätoimintaan, ellei niitä erikseen kysytä. Yhdessä perhetapahtumassa olikin pyydetty lapsia ja vanhempia/hooltajia yhdessä täyttämään lomake, jossa kysyttiin muun muassa lapsen vahvuuksista, palautetta toiminnasta sekä toiveita tulevalle toiminnalle. Henkilökunta koki saaneensa arvokasta tietoa lapsista ja mistä toiminnasta on erityisesti pidetty, jotta sitä voisi lisätä. Pääosin vanhemmat/hooltajat ovat ilmaisseet olevansa tyytyväisiä päiväkodin toimintaan.

Kysyimme työntekijöiltä, ovatko vanhemmat/hooltajat tuoneet esille toiveita tai ehdotuksia päiväkodin toimintaan ja millaisia ne ovat olleet. Henkilökunnan mukaan ehdotuksia ja toiveita ei ole juurikaan tullut. Henkilökunta pohti, että päivittäisissä keskusteluissa vanhemmilta/hooltajilta tulee esiin lapsen sen hetkisiä mielenkiinnonkohteita, joihin tartutaan mahdollisuuksien mukaan. Yhdessä ryhmässä esimerkiksi aletaan opiskella englantia, kun siihen on lapsilla kiinnostus.

Myös lasten mieltä painavia asioita käsitellään ryhmässä. Vanhemmilta/hooltajilta voi saada tietoa, jos lasta pelottaa jokin asia tai hän on kokenut ryhmässä kiusaamista. Työntekijät kokivat myös, että vanhemmat/hooltajat toivovat, että päiväkodissa opetellaan sellaisia taitoja, joita kotona ei välttämättä opeteta, kuten uimista ja hiihtämistä.

”Meillä vanhemmat kertoo mieluisesti puuhista, joita lapset kotona tekee. Harrastuksista, ruokailutottumuksista ja sitte päivälepotottumuksista. Sitte mahdollisista kiusaamiskokemuksista, jos vanhemmat on kuullut lapselta, että joku on kiusannut. Nii sitte otetaan se huomioon ja seurataan”

Henkilökunnan näkökulmasta vanhemmat/hooltajat voisivat olla osallisena päiväkodin toiminnassa esimerkiksi tuomalla lapsiryhmässä esiin omia erityistaitoja musiikin, taiteen tai liikunnan kautta. Tutustuminen vanhempien/hooltajien ammatteihin ja työpaikkoihin on myös toivottu. Perheiden yhteisten tapahtumien osallistumisen lisäksi vanhemmat voisivat myös osallistua henkilökunnan ja lasten kanssa yhteisten tapahtumien ideointiin ja järjestämiseen. Myös vanhempien/hooltajien tutustuminen lapsen päiväkotiryhmään ja fyysiseen oppimisympäristöön avoimien ovien päivänä oli yksi ideoista. Henkilökunta pohti, että lapselle olisi tärkeää näyttää vanhemmalle/hooltajalle päiväkodin arkipäiväisiä asioita, kuten omat päiväkotikaverit, oma istumapaikka ja sänky. Keskustelussa pohdittiin myös, että päiväkodin arkea tulisi saada läpinäkyvämmäksi, jotta vanhemmille/hooltajille tulisi realistinen kuva, mitä päiväkodin resursseilla pystyy toteuttamaan.

Lopuksi pohdimme, miten henkilökunta toivoisi vanhempien/hooltajien ja päiväkodin yhteistyötä kehitettävän. Henkilökunta pohti, että päiväkodissa voisi olla vanhemmille/hooltajille kohtaamispaikka, esimerkiksi pedagoginen kahvila. Sinne voisi myös henkilökunta jalkautua. Tämä vaatisi henkilökuntaresurssien lisäämistä. Henkilökunta toivoi enemmän yhteisiä teemakokoontumisia ja toiminnallista yhteistyötä, mihin voisi kysyä vanhemmilta/hooltajilta ideoita ja toiveita. Kun vanhemmilta/hooltajilta kysytään toiveita, he todennäköisesti osallistuvat in-

noikkaammin. Työntekijät pohtivat, että päiväkodin ja vanhempien/hoitajien yhteistyön kehittämiseen vaikuttaa todella paljon käytössä olevat resurssit, sillä kaikkea ei voi toteuttaa resurssien vuoksi.

”Kyllähän tähän vanhempien ja päiväkodin väliseen yhteistyöhön vaikuttaa paljon meidän resurssit, että mitä me pystytään järjestämään.”

”Varmasti enemmänki, jos vaan ois rahkeita, ku pienemmät lapsiryhmäkootki mahdollistais ehkä, mitä sie pystyisitte toteuttaa.”

Keskustelussa pohdittiin, että ihmiset ovat nykyään tottuneet nopeaan viestintään ja päiväkodin henkilökunta ei saisi jarruttaa tätä kehitystä. Henkilökunnalla on mahdollisuus käyttää sähköistä viestintää päivittäisten kohtaamisten rinnalla ja tukena. Henkilökunnan motivaation puute opetella uusia sovelluksia ei saisi olla kehityksen esteenä. Sähköisten kanavien kautta vanhemmilla/hoitajilla olisi mahdollisuus saada reaaliaikaista dokumentaatiota lapsen päivästä esimerkiksi kuvia puhelimeen. Sähköisten kanavien käyttäminen voisi lisätä päiväkodin toiminnan läpinäkyvyyttä ja sitä kautta vanhemmat voisivat päästä osallisiksi lapsen päivään.

”Meillä on mahdollisuus käyttää sähköisiä työkaluja viestimiseen, mutta se on harmi, että suurin este tuntuu olevan henkilökunnan motivaatio.”

4.6 Johtopäätökset

Vanhempien/hoitajien kyselystä sekä henkilöstön ryhmähaastattelusta esiintyi paljon yhteneväisyyksiä. Sekä hoitajille teetetyn kyselyn että henkilöstön ryhmähaastattelun mukaan tärkeimpiä osallisuutta tukevia toimintoja ovat päivittäiset keskustelut lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, lapsen vasukeskustelu sekä yhteiset tapahtumat. Myös Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että päivittäiset keskustelut vanhempien/hoitajien kanssa vai-

kuttavat lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin (Opetushallitus 2018, 34). Pääosin vanhemmat/hooltajat ovat tyytyväisiä osallisuuden toteutumiseen Napapiirin päiväkodissa. Tutkimusosion aineistosta saimme ideoita osallisuutta vahvistavan toimintakulttuurin kehittämiseen.

Lapsen tuonti- ja hakutilanteissa vanhemmat/hooltajat saavat tietoa lapsen päivästä päiväkodissa sekä vastavuoroisesti henkilökunta saa tietoa hooltajilta lapsen arjesta kotona. Useasti päivittäisissä kuulumisten vaihtotilanteissa vaivaa kuitenkin kiire joko vanhemmilla tai henkilökunnalla. Tällöin ei ole mahdollista kiirettömälle keskustelulle, mitä toivottiin niin hooltajien kuin henkilökunnan toimesta. Henkilökunnan ryhmähaastattelusta nousi idea, että vanhemmille/hooltajille annettaisiin mahdollisuus varata henkilökunnan kanssa lyhyitä keskusteluaikoja, kun tarvetta ilmenee. Tämä on periaatteessa mahdollista tälläkin hetkellä, mutta se pitäisi tehdä näkyväksi ryhmässä esimerkiksi varauslistalla, johon keskusteluajan voisi varata. Tällöin olisi enemmän aikaa keskustella myös arkaluontoisista aiheista. Etenkin aloituskeskusteluun olisi tärkeää panostaa, sillä henkilökunnan kokemuksen mukaan se näkyy yhteistyön laadussa. Jos aloituskeskustelu on onnistunut, vanhemmat/hooltajat voivat luottavaisemmin mielin jättää lapsensa hoitoon ja luottavat päiväkodin henkilökunnan ammattitaitoon jatkossa.

Vastavuoroinen vuorovaikutus on tärkeää yhteistyön onnistumisen kannalta (Opetushallitus 2018, 34). Vanhemmat/hooltajat kokevat tärkeäksi saada riittävästi tietoa lapsen päivästä. Haasteeksi koetaan henkilöstön vaihtuvuus ja sijaiset, joiden perehdyttämiseen tulisi panostaa. Myös sijaiset tulisi perehdyttää lapsiryhmään vähintään tutustumalla koontiin lasten vasuista. Lisäksi hooltajat haluavat tietää lapsen ryhmän toiminnan sisällöistä ja tavoitteista. Henkilökunnan mielestä on tärkeää, että kasvatustyössä päästäisiin vanhempien/hooltajien kanssa yhteisymmärrykseen ja tavoiteltaisiin samoja päämääriä. Työntekijöillä on kuitenkin kokemus, että jossain tapauksissa vanhemmat/hooltajat eivät ole sitoutuneet lapsen kuntoutukseen, vaan päävastuu on ollut varhaiskasvatuksessa. Toimiva yhteistyö vaatii yhteisymmärrystä lapsen tilanteesta, jota voisi lisätä esimerkiksi järjestämällä lasten hooltajille lapsen ikätasoon liittyviä asiantuntijaluentoja, joissa myös hooltajilla on mahdollisuus keskustella kasvattajien sekä toisten hooltajien kanssa. Haasteena on kuitenkin sellaisten perheiden tavoittaminen,

jotka jäävät yleensä tällaisten tapahtumien ulkopuolelle. Henkilökunta kokee, että perheet, jotka eivät osallistu, hyötyisivät eniten asiantuntijaluentojen annista.

Vasukeskustelu koettiin tärkeäksi osallisuuden muodoksi niin vanhempien/huoltajien kuin varhaiskasvattajien näkökulmasta. Vanhemmat/huoltajat kokevat tulevana kuulluksi ja heidän lapsensa yksilölliset tarpeet tulevat huomioiduksi. Myös henkilökunta kokee, että vasukeskustelu tukee vanhempien/huoltajien osallisuutta. Vanhempien/huoltajien ja henkilöstön vuorovaikutuksellisen yhteistyön merkitys on tärkeää etenkin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä, sillä tasavertainen keskustelu ja luottamuksellinen ilmapiiri edesauttavat lapsen kehityksen ja oppimisen tukea suunnitellessa ja toteuttaessa sekä huolen puheeksi ottamista haastavissa tilanteissa (Opetushallitus 2018, 34). Vasukeskusteluajat eivät kuitenkaan ole henkilökunnan kokemuksen mukaan riittäviä, sillä vanhemmilla/huoltajilla on paljon kerrottavaa ja itse asiaan ei jää riittävästi aikaa. Tämän vuoksi henkilökunta toivoisi, että pitkin toimintakautta olisi tarjolla lyhyitä keskusteluajoja niitä tarvitseville huoltajille.

Huoltajat ja varhaiskasvattajat ovat kokeneet perheiden yhteiset tapahtumat positiivisiksi ja osallistaviksi. Niissä on mahdollisuus tutustua päiväkodin henkilökuntaan ja toisiin perheisiin. Napapiirin päiväkodissa on sovittu, että jokainen ryhmä järjestää vähintään kaksi perhetapahtumaa toimintakauden aikana. Vanhemmat toivoivat kolmesta neljään perhetapahtumaa toimintakauden aikana, joten niitä toivottiin lisättävän. Henkilökunta pohti, että tapahtumissa huoltajien osallisuutta voisi tukea pyytämällä heitä mukaan myös tapahtumien suunnitteluun ja järjestämiseen. Kyselystä ja ryhmähaastattelusta ilmeni myös, että päiväkodille toivottiin avoimien ovien päivää, jolloin vanhemmilla/huoltajilla olisi mahdollisuus osallistua lapsen ryhmän toimintaan tai vaihtoehtoisesti teeman mukaisesti esimerkiksi työpaikkatutustumiset tai huoltajan oman erityistaidon hyödyntäminen ryhmässä, kuten liikunta-, musiikki- tai taidekasvatuksessa. Avoimien ovien päivässä henkilökunnalla on mahdollisuus esitellä ryhmän toimintaa ja pedagogisia sisältöjä huoltajille. Lisäksi osallisuutta tukevaa avointa toimintaa voisi olla pedagoginen kahvila tai vanhempien/huoltajien kahvittelut esimerkiksi kerran

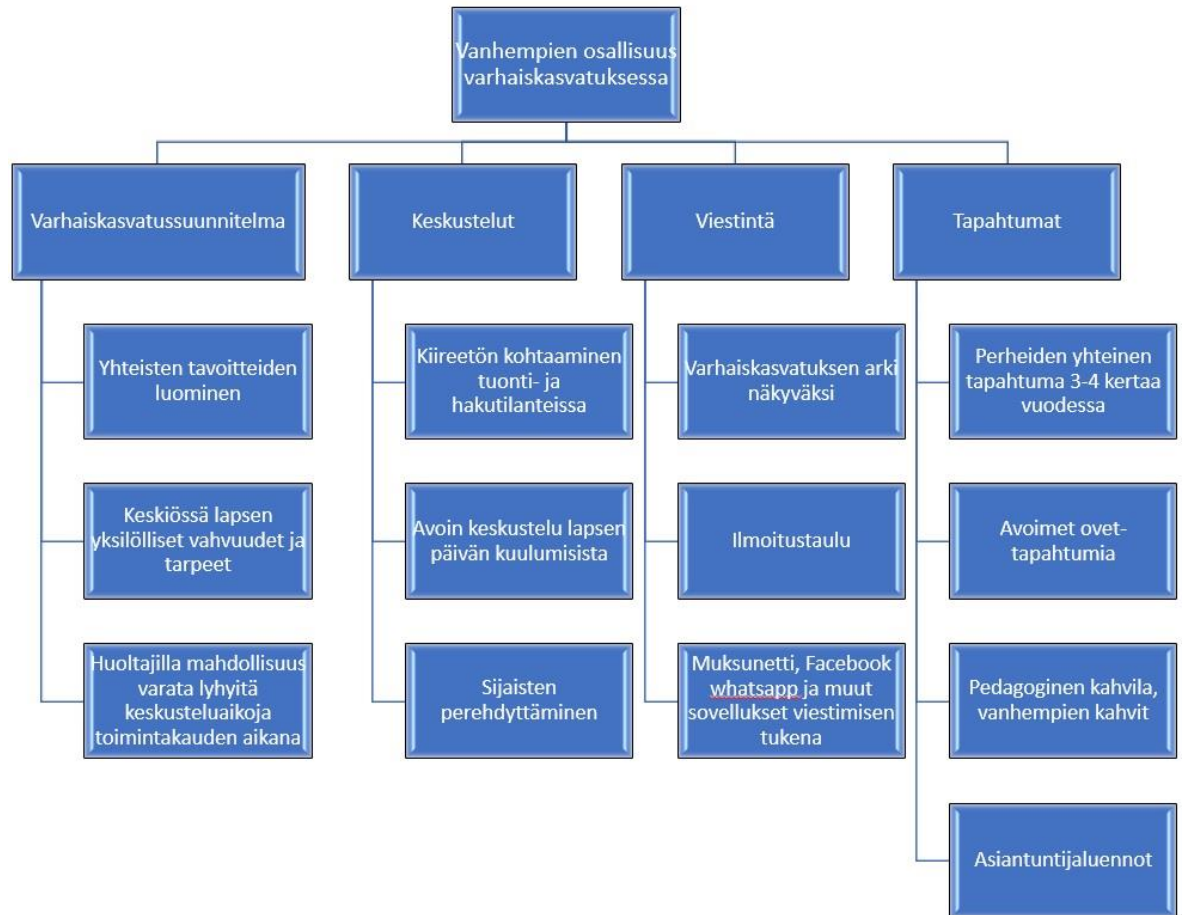
kuussa. Tällöin huoltajat pääsisivät tutustumaan päiväkodin toimintaan ja toisiinsa. Vanhemmat/huoltajat toivoivat, että ryhmissä olisi palautelaatikko, johon voisi laittaa palautetta päiväkodille.

Henkilöstö koki, että toiminnan läpinäkyvyys on tärkeää, jotta vanhemmille/huoltajille tulisi selkeä kuva lapsen päiväkotiarjesta. Läpinäkyvyyttä voisi lisätä hyödyntämällä teknologiaa. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kehoitetaan hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa viestinnän tukena huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä (Opetushallitus 2018, 34). Henkilökunta kokee, että tämän päivän vanhemmilla on kiire ja ihmiset ovat tottuneet nopeaan tiedonsaamiseen. Napapiirin päiväkodissa on eri ryhmillä erilaiset käytännöt sähköisten viestintien käyttämisessä. Teknologian hyödyntämiselle viestinnässä olisi hyvä luoda yhteiset toimintamallit, sillä se voisi tukea vanhempien/huoltajien osallisuutta. Etenkin, jos huoltajilla on ajankäyttöön liittyviä haasteita. Sähköisesti voi lähettää esimerkiksi tiedotteita, kyselyitä ja valokuvia lapsen päivästä. Näin ollen tieto on saatavilla vanhemman/huoltajan valitsemana ajankohtana. Henkilökunta kokee, että työntekijöiden motivointi käyttää teknologiaa yhteistyön tukena on haaste.

Vanhempien/huoltajien osallisuutta ei ole tutkittu kovinkaan paljon. Rovaniemen varhaiskasvatuspalvelut on teettänyt varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjille osallisuuteen liittyen kyselyn vuonna 2018 ja se on julkaistu 20.3.2019. Kyselyä vastasi vastaajakato, mutta sen tulosten mukaan suurin osa vanhemmista/huoltajista tulee kyselyn mukaan kuulluksi lapsensa varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Myös meidän kyselyssämme vanhemmat/huoltajat kokivat, että osallisuus toteutuu pääasiassa hyvin ja he tulevat kuulluksi lasta koskevissa asioissa. Rovaniemen koulutuslautakunnan teettämässä kyselyssä osa vanhemmista/huoltajista koki, että ei saa tarpeeksi tietoa päiväkodin toiminnasta ja sen sisällöistä. (Koulutuslautakunta 2019, 11.) Teettämässämme kyselyssä osa Napapiirin päiväkodin lasten huoltajista toivoi myös enemmän tietoa toiminnan pedagogisista tavoitteista ja tietoa toiminnan teemoista. Henkilökunta koki myös, että riittävä tiedonsaanti on tärkeää, jotta voidaan luoda samanlaiset kasvatustavoitteet niin lapsen kotiin kuin päiväkotiin.

Vanhempien/hooltajien osallisuuteen panostaminen on tärkeää lapsen edun toteutumisen kannalta, sillä lapsi viettää suuren osan päivästänsä sekä kodissa että päiväkodissa. Ekokulttuurisen näkemyksen mukaan lapsen eri toimintaympäristöt vaikuttavat toisiinsa, joten on tärkeää huomioida kodin ja päiväkodin yhteistyö. Vanhempien/hooltajien osallisuutta tukevien toimintamallien arviointi ja kehittäminen on onnistuneen yhteistyön perusta. Työntekijät kokivat, että päiväkodin resurssit ja työntekijöiden motivaatio vaikuttavat merkittävästi, mihin suuntaan vanhempien osallisuutta tukevaa toimintakulttuuria on mahdollista kehittää. Osa vanhemmista/hooltajista koki, että on myös työnantajan vastuulla huolehtia henkilökunnan työhyvinvoinnista, jotta henkilökunnalla on resursseja panostaa työssään myös hooltajien osallisuutta tukevien toimintamallien kehittämiseen.

Yhteenvedon voidaan todeta, että tekemämme tutkimuksen perusteella vanhempien/hooltajien osallisuus on osallistumista lapsen päivittäisten kokemusten jakamiseen, lapsen vasukeskusteluun sekä yhteisiin tapahtumiin. Vanhempien/hooltajien osallisuutta tukevissa toimintamalleissa tulisi arvioida ja kehittää vanhempien/hooltajien sekä henkilöstön välistä vuorovaikutusta ja siihen mahdollistavia tilanteita lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, vasukeskusteluissa ja yhteisissä tapahtumissa (kuvio 4.). Vanhempien/hooltajien ja henkilöstön vuorovaikutusmahdollisuuksiin resursoimalla vanhempien/hooltajien osallisuuden kokemus varhaiskasvatuksessa voisi vahvistua. Keskiössä vanhempien/hooltajien osallisuuden kehittämisessä ja vahvistamisessa tulee olla lapsi sekä hänen perheensä yksilölliset tarpeet.

Kuvio 4. Huoltajien osallisuuden elementtejä Napapiirin päiväkodissa

5 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Teimme opinnäytetyön parityönä. Olemme tutustuneet tutkimuseettisen neuvottelukunnan ja ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä koskeviin ohjeistuksiin. Vastasimme kumpikin omalta osaltamme hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta, mutta olemme yhdessä vastuussa yhteisestä työstämme. Teimme tutkimuksen rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2018.) Kumpikin vastasi opinnäytetyöprosessin toteuttamisesta tasapuolisesti.

Opinnäytetyötämme tehdessä pyrimme välttämään virheitä. Laadullisen tutkimuksen yhteydessä on tärkeää pohtia, onko tutkimus totuudenmukainen ja objektiivinen. Siihen vaikuttaa olennaisesti tutkijoiden tekemien tulkintojen puolueettomuus ja luotettavuus. Puolueettomuus laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa

taa, että pyrkiikö tutkija kuulemaan ja ymmärtämään tutkittavia itsenään vai suodattuuko tutkittavien kokemukset tutkijoiden oman kehyksen läpi. Tulkintaan voi vaikuttaa tutkijan ikä, uskonto, sukupuoli, virka-asema tai muu vastaava seikka. Laadullisessa tutkimuksessa on väistämätöntä, että tutkijan oma tausta vaikuttaa tutkimukseen, sillä hän on luonut tutkimusasetelman ja tulkitsee sitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 159–260.) Meillä molemmilla on kokemusta työskentelystä päiväkodissa sekä päiväkotikäisen lapsen vanhempina. Tiedostimme, että kokemuksemme voivat vaikuttaa tutkimuksen tulkintaan, mutta pyrimme analysoidessamme tutkimustuloksia objektiivisuuteen ja mielestämme onnistuimme siinä. Perustimme tulkintamme vanhempien/hoitajien osallisuudesta varhaiskasvatuksesta teoretietoon sekä tutkimuksestamme saatuun tietoon. Rikastimme raporttiamme autenttisilla otteilla kyselystä sekä haastattelusta. Tarkensimme tutkimuksen pätevyyttä eli validiutta käyttämällä opinnäytetyössämme kahta erilaista tutkimusmenetelmää. Opinnäytetyössämme käsitellään sekä hoitajien että henkilöstön kokemusta vanhempien/hoitajien osallisuudesta, sillä tavalla pyrimme lähestymään aihetta eri näkökulmista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231–233.)

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää huomioida sisäinen johdonmukaisuus eli koherenssi. Mielestämme opinnäytetyömme on kokonaisuutena johdonmukainen ja opinnäytetyöraportistamme ilmenee johdonmukaisesti, miten päädyimme lopputuloksiin. Etenimme opinnäytetyöprosessissa alla olevan kuvion mukaan (kuvio 5.). Olemme kuvailleet tutkimuksen kohteen ja tarkoituksen. Kuvassimme aineiston keruuprosessin sekä miksi valitsimme menetelmiksi kyselyn ja ryhmähaastattelun. Kerroimme tutkimusosiossa käyttämistämme tekniikoista, kuten haastattelun nauhoittamisesta sekä litteroinnista. Erittelimme, miten valitsimme tutkimukseen osallistujat. Opinnäytetyöprosessi kesti ajallisesti noin vuoden verran, mikä mielestämme on hyvä pyrkiessä laadukkaaseen opinnäytetyöhön.

Kuvio 5. Opinnäytetyöprosessi

Teimme toimeksiantajan kanssa toimeksiantosopimuksen sekä haimme asiaankuuluvat tutkimusluvut. Etsimme aiheesta kirjallisuutta ja muita tutkimuksia. Läheteitä pyrimme hyödyntämään monipuolisesti. Huomioimme muiden tutkijoiden työt asiaan kuuluvasti ja viittaamme julkaisuihin niihin kuuluvalla tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2018.) Koko tutkimusprosessin ajan huomioimme eettisyyden periaatteen pyrkien välttämään plagioinnin (Pohjola 2007, 13–17).

Kyselylomakkeiden vastauksia käsitellessä sekä haastatellessamme henkilökuntaa huomioimme tietosuojalain. Opinnäytetyöprosessia ohjaavat lainsäädännöt ovat EU:n tietosuoja-asetus, tietosuojalaki (1050/2018) ja hallintolaki (434/2003). Lisäksi opinnäytetyötämme ohjaa oman alan lainsäädäntö, johon kuuluu varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja lastensuojelulaki (417/2007). Tietosuojalaki määrittää salassapitovelvollisuuden, jolloin kyselyyn vastanneiden henkilöllisyys ei saa paljastua. Noudatimme tätä kerätessämme ja säilyttäessämme vastauksia sekä

analysoidessamme kyselyn vastauksia ja peilatessamme niitä henkilökunnan ryhmähaastattelun aineistoon.

Kyselyssä oli tärkeää kiinnittää huomio selkeään kyselylomakkeeseen sekä haastattelurunkoon ja tarkoituksenmukaisiin kysymyksiin, jotta saadaan laadukasta aineistoa tutkimusongelmaan eli vanhempien/hooltajien osallisuuteen ja sen kokemukseen. Jokainen kyselylomakkeen kysymys on harkittu ja siihen löytyy perustelu opinnäytetyön viitekehyksestä. Kyselyssä vaarana on, että vastauksia saadaan niukasti, mikä ei toisaalta laadullisessa tutkimuksessa ole ongelma. Haasteeksi voi kuitenkin muodostua, saadaanko tutkittavasta ilmiöstä tarpeeksi syvällistä tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86–87.) Koimme, että kyselystä saamamme vastaukset olivat laadukkaita ja vastanneet henkilöt olivat aiheesta kiinnostuneita. Taustatietona kysyimme ainoastaan lapsen ryhmän nimen, mikä yhden hooltajan palautteen perusteella saattoi vaikuttaa halukkuuteen vastata kyselyyn. Pohdimme, olisiko kyselystä voinut jättää lapsen ryhmän nimen pois, mutta toisaalta näin varmistimme, että saimme vastauksia sekä pienten että isojen puolten ryhmistä.

Haastattelussa täytyy huomioida, että siihen liittyy monia virhelähteitä, jotka voivat aiheutua haastattelijasta, haastateltavasta tai haastattelutilanteesta. Haastattelun luotettavuuteen voi vaikuttaa, jos tilanne koetaan uhkaavaksi tai pelottavaksi. Tutkittava voi perustaa vastauksensa miellyttääkseen muita tai vastata ohi aiheen. Haastatteluaineistoon vaikuttaa sen konteksti sekä tilannesidonnaisuus. Tutkittavat voivat puhua haastattelutilanteessa eri tavalla kuin jossakin toisessa tilanteessa. Tämä tulisi huomioida tuloksia tulkittaessa ja tuloksia ei pitäisi yleistää liikaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 206–207.) Pyrimme minimoimaan ryhmähaastattelun mahdollisia virhelähteitä tiedottamalla haastattelusta etukäteen sekä antamalla haastattelulomakkeen etukäteen haastateltaville. Valitsimme haastattelupaikaksi päiväkodin tutun suunnitteluhuoneen.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön aiheeksi valitsimme kumpaakin kiinnostavan ilmiön, vanhemman/hooltajan osallisuus varhaiskasvatuksessa. Emme löytäneet aiheesta paljon aiempaa tutkimusta, joten koimme, että ilmiöön perehtyminen ja siitä saatu tutkimustieto voisi kehittää ammatillisia valmiuksiamme toimia varhaiskasvatuksen opettajan työssä. Koimme, että tekemästämme opinnäytetyöstä voi olla hyötyä toimeksiantajallemme kehittäessä vanhempien/hooltajien osallisuutta tukevia toimintamalleja päiväkotiin. Ideapaperin palautimme huhtikuussa 2019. Seuraavaksi hankimme toimeksiantosopimuksen ja teimme opinnäytetyösuunnitelman heinäkuussa 2019. Suunnitelmasta saadun palautteen ja ohjaajien kanssa pidetyn tapaamisen jälkeen jatkoimme aiheeseen liittyvää tiedonhakua ja teoriaperustan kartoittamista. Opinnäytetyössämme lähestyimme asiaa vanhempien/hooltajien sekä henkilökunnan kokemusten näkökulmasta. Päiväkodin lasten hooltajille tehtävään kyselyyn ja työntekijöille tehtävään ryhmähaastatteluun hankimme tutkimusluvan syksyllä 2019. Tutkimusluvan saatuaamme teimme kyselyn hooltajille joulukuussa 2019. Ryhmähaastattelun varhaiskasvattajille järjestimme tammikuussa 2020. Kyselyn ja ryhmähaastattelun suoritettua jatkoimme opinnäytetyötä analysoimalla tutkimusaineistoja, litteroimalla, tekemällä johtopäätöksiä ja pohdintaa. Opinnäytetyöraportin kirjoittamista jatkoimme keväällä 2020. Opinnäytetyö valmistui suunnitelmamme mukaisesti keväällä 2020. Opinnäytetyöprosessi kesti noin vuoden, mikä oli arviomme mukaan ideaalinen aikakehys tälle opinnäytetyölle.

Arviomme mukaan opinnäytetyömme on tapaustutkimuksena luotettava, sillä olemme ottaneet huomioon opinnäytetyötä ohjaavat eettiset periaatteet ja pyrkineet objektiivisuuteen. Tiedostamme kuitenkin, että luotettavuuteen opinnäytetyössä vaikuttaa meidän aikaisempi tietomme tutkittavasta aiheesta ja toisaalta myös tutkimukseen osallistuvien motiivit vastata kyselyyn ja haastatteluun. Teoriaosuutta kirjoittaessamme huomioimme lähdekritiikin ja pyrimme valitsemaan uusimpia lähdeteoksia. Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössämme ovat varhaiskasvatussuunnitelma, perheet ja yhteistyö ja vanhempien osallisuus, sillä ne liittyvät olennaisesti vanhempien/hooltajien osallisuuteen varhaiskasvatuksessa. Lisäksi opinnäytetyömme aiheeseen liittyvät ekokulttuurinen ja Bronfenbrennerin

ekologinen teoria, sillä ne tukevat näkökulmaa, jossa lapsen erilaisilla elinympäristöillä on suuri vaikutus lapseen.

Opinnäytetyömme tuloksia voi käyttää työvälteenä työtiimin osallisuutta tukevien toimintamallien arvioinnissa ja kehittämisessä. Tarkoitus on, että opinnäytetyömme avulla työtiimi tunnistaa omasta arjen toiminnasta toimintatapoja, jotka tukevat vanhempien osallisuutta. Tunnistamalla arjen toimintatapoja, jotka tukevat osallisuutta, voidaan niitä arvioida ja kehittää edelleen. Saamiemme tulosten mukaan varhaiskasvatukseen kaivataan yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä. Opinnäytetyössämme ilmeni, että vanhempien/hoitajien osallisuuteen panostamalla, on helpompi ottaa lasta tai perhettä koskeva huoli puheeksi. Toisaalta myös hoitajat voivat tuoda rohkeammin näkökantojaan esille, kun eivät tunne itseään ulkopuolisiksi. Näin ollen vanhempien/hoitajien osallisuus auttaa ymmärtämään lasta ja tukee henkilöstöä heidän työssään. Vanhempien/hoitajien osallisuuteen vaikuttavat erilaiset taustatekijät. Vanhemmat/hoitajat itse määrittävät, millä tavalla ja millä tasolla haluavat olla osallisena lapsensa varhaiskasvatuksessa. Päiväkodin henkilöstöllä oli kokemus, että sellaiset perheet, joille osallisuudesta esimerkiksi asiantuntijaluennoille olisi eniten hyötyä, eivät osallistu tapahtumiin. Opinnäytetyöstämme voisi tehdä jatkotutkimuksen, jossa tutkitaan keinoja saavuttaa sellaiset perheet, joilla on osallisuutta heikentäviä taustatekijöitä.

Opinnäytetyön aikana ymmärrys vanhempien/hoitajien osallisuudesta lapsen varhaiskasvatuksessa laajeni ja syveni. On tärkeää panostaa tulevassa työssä varhaiskasvatuksen opettajana vanhempien/hoitajien osallisuuteen, sillä kotiympäristöllä on merkittävä vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen. On henkilöstön vastuulla tukea vanhempien/hoitajien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksessa, sillä tiiviillä yhteistyöllä on suotuisa vaikutus lapsen kehitykseen. Nykypäivänä perhemuodot ovat moninaisia ja perheiden arki useasti hektistä, joten on tärkeää, että vanhemmat/hoitajat pääsisivät vaikuttamaan päiväkodin toiminnan sisältöön vastaamaan perheiden yksilöllisiä tarpeita.

7 LÄHDELUETTELO

Brassard, M. & Boehm, A. 2007. *Preschool Assessment: Principles ja Practices*. New York: The Guilford Press.

Eerola-Pennanen, P. 2017. Kulttuurinen moninaisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 236–249.

Hallintolaki 6.6.2003/434

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2018. *Varhaiskasvatus. Perusteita*. Helsinki: BoD-Books on Demand.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. *Päivähoidosta varhaiskasvatukseen*. Jyväskylä: Gummerus.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. *Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta - Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen*. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kivijärvi, T. 2017. Vieras- ja monikielisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 250–262.

Koivunen, P-L. 2009. *Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Koulutuslautakunta 2019. Osallisuuden toteutumisen arviointi. Kysely lapsille ja huoltajille 2018. Varhaiskasvatuspalvelut. Viitattu 20.2.2020 <https://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=64f00bf9-2bf5-4999-8bf0-a8282fe11036>

Kronqvist, E-L. 2017. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 10-28.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Mykkänen, J. & Böök, M L. 2017. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino Oy, 75-86.

Määttä, P. & Rantala, A. 2016. Tavallisen erityinen lapsi. Yhdessä tekemisen toimintamalleja. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 4.7.2019 https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf.

Pohjola, A. 2007. Tilasto- ja rekisteritutkimus. Teoksessa L. Viinamäki & E. Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 11–31.

Rantala, A. & Uotinen, S. 2018. Varhaiskasvattajan ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–139.

Ruusuvuori, J. 2017. Litteroijan muistilista. Teoksessa J. Ruusuvuosi, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 424–431.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Perheiden moninaisuus. Viitattu 5.2.2020
<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/perheet-ja-vanhemmuus/perheiden-moninaisuus>

Tietosuojalaki 5.12.2018/1050

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2018. TENKin ohjeistus. Viitattu 25.12.2019.
<https://www.tenk.fi/fi/tenkin-ohjeistot>.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.

Viitala, R. Inklusio ja inklusiivinen varhaiskasvatus. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-Kustannus, 51–77.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuorenmaa, M. 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät. Tampere: Tampereen yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 4.7.2019 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98335/978-952-03-0019-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Vuorenmaa, M. 2017. Näkökulmia lasten, nuorten ja vanhempien osallisuuteen. Hallituksenkärkihanke. Viitattu 25.3.2020
https://thl.fi/documents/605877/3554912/N%C3%A4k%C3%B6kulmia+osallisuuteen_Vuorenmaa.pdf/b17cf8ec-0be6-4714-bdc8-ff64f41b559a

8 LIITTEET

Liite 1. Kysely Napapiirin päiväkodin vanhemmille/huoltajille

Liite 2. Ryhmähaastattelu varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Liite 1.

Hyvät huoltajat,

Olemme Lapin ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita ja teemme sosionomi (AMK) -tutkintoon liittyvän opinnäytetyön vanhempien ja huoltajien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Toivomme sinun vastaavan muutamaa kysymykseen, jotka liittyvät päiväkodin ja huoltajien yhteistyöhön Rovaniemellä.

Valmistuttuamme työskentelemme varhaiskasvatuksen parissa ja koemme, että on tärkeää kehittää sekä arvioida päiväkodin ja huoltajien välistä yhteistyötä lapsen etua ajatellen. Jokaisen kyselylomakkeen saaneen vastaukset ovat tärkeitä, jotta vanhemman/huoltajan osallisuutta lapsen varhaiskasvatuksessa voidaan vahvistaa.

Varhaiskasvatuslaissa painotetaan entistä enemmän varhaiskasvatuksen ja huoltajien välistä yhteistyötä. Varhaiskasvatuslaki (20§) velvoittaa, että varhaiskasvatuksen toimipaikan on mahdollistettava huoltajien osallistuminen ja vaikuttaminen lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin.

Opinnäytetyötä tehdessämme noudatamme tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita ja vallitsevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Kysymykset ovat lomakkeen kääntöpuolelta. Voit palauttaa kyselylomakkeen torstaihin 19.12.2019 mennessä lapsenne ryhmän henkilökunnalle. Mikäli haluatte lisätietoja kyselystä, niin otathan yhteyttä allekirjoittaneisiin.

Kiitämme vastauksistanne!

Jonna Karjalainen	jonna.karjalainen@edu.lapinamk.fi	040 512 9019
Anette Kilpimaa	anette.kilpimaa@edu.lapinamk.fi	040 829 7636

Lapsenne ryhmän nimi:

Kerro oma käsityksesi. Mitä on osallisuus lapsen varhaiskasvatuksessa?

Miltä osin vanhempien ja huoltajien osallisuus toteutuu arviosi mukaan varhaiskasvatuksessa?

Miltä osin vanhempien ja huoltajien osallisuus ei toteudu arviosi mukaan varhaiskasvatuksessa?

Miten arviosi mukaan vanhempien ja huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa pitäisi kehittää?

Kuvaile yhteistyötä päiväkotinne henkilökunnan kanssa. Miten se toteutuu perheenne osalta?

Millä tavoin sinulla on mahdollisuus vaikuttaa lapsesi arkeen varhaiskasvatuksessa?

Millaisia kokemuksia sinulla on osallistumisesta lapsesi hoidon suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin? (esim. tapahtumat, vanhempainillat, varhaiskasvatussuunnitelma)

Miten haluaisit vanhempana/huoltajana olla mukana päiväkodin toiminnassa?

Miten toivoisit, että vanhempien/huoltajien ja päiväkodin yhteistyötä kehitetään?

Millä tavalla haluaisit vaikuttaa päiväkodin toimintaan jatkossa?

Liite 2.

Hyvä Napapiirin päiväkodin henkilöstö,

Olemme Lapin ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita ja teemme sosionomi (AMK) -tutkintoon liittyvän opinnäytetyön vanhempien ja huoltajien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Toivomme jokaisesta ryhmästä yhden työntekijän osallistuvan ryhmähaastatteluun, jonka tarkoituksena on tuoda esille henkilöstön käytännön kokemuksia ja mahdollisesti uusia ideoita liittyen vanhempien osallisuuteen varhaiskasvatuksessa.

Valmistumisen jälkeen työskentelemme varhaiskasvatuksen parissa ja koemme, että on tärkeää kehittää sekä arvioida päiväkodin ja huoltajien välistä yhteistyötä lapsen etua ajatellen. Varhaiskasvatuslaissa painotetaan entistä enemmän varhaiskasvatuksen ja huoltajien välistä yhteistyötä. Varhaiskasvatuslaki (20§) velvoittaa, että varhaiskasvatuksen toimipaikan on mahdollistettava huoltajien osallistuminen ja vaikuttaminen lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin.

Ryhmähaastattelusta saatu aineisto on tärkeä, jotta vanhemman/huoltajan osallisuutta lapsen varhaiskasvatuksessa voidaan vahvistaa. Nauhoitamme ryhmähaastattelun ja käytämme sen aineistoa ainoastaan opinnäytetyöhön kunnioittaen haastateltavien anonyymiutta. Opinnäytetyötä tehdessämme noudatamme tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita ja vallitsevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Haastattelukysymykset ovat lomakkeen kääntöpuolelta. Voit halutessasi tutustua niihin ennen ryhmähaastattelua. Mikäli haluat lisätietoja haastattelusta, niin otathan yhteyttä allekirjoittaneisiin.

Jonna Karjalainen	jonna.karjalainen@edu.lapinamk.fi	040 512 9019
Anette Kilpimaa	anette.kilpimaa@edu.lapinamk.fi	040 829 7636

Kerro oma käsityksesi. Mitä on vanhempien/hooltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa?

Miltä osin vanhempien ja hooltajien osallisuus toteutuu arviosi mukaan varhaiskasvatuksessa?

Miltä osin vanhempien ja hooltajien osallisuus ei toteudu arviosi mukaan varhaiskasvatuksessa?

Miten arviosi mukaan vanhempien ja hooltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa pitäisi kehittää?

Kuvaile yhteistyötä vanhempien/hooltajien kanssa. Miten se toteutuu ryhmänne osalta?

Millaisia kokemuksia sinulla on vanhempien/hooltajien osallistumisesta lapsen hoidon suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin? (esim. tapahtumat, vanhempainillat, varhaiskasvatussuunnitelma)

Ovatko vanhemmat tuoneet esille toiveita tai ehdotuksia päiväkotinne toimintaan? Minkälaisia?

Miten henkilökunnan näkökulmasta vanhemmat/hooltajat voisivat olla osallisina päiväkodin toiminnassa?

Miten toivoisit, että vanhempien/hooltajien ja päiväkodin yhteistyötä kehitetään?
